

Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering

*Voor het bouwen van
bruggen tussen wet- en
regelgeving en de
informatievoorziening
van de overheid*

Auteur: Diederik Dulfer
Versie: 2013-10-24-1426 Wetsanalyse
voor wendbare wetsuitvoering 060



Inhoudsopgave

1	Wijzigingenbeheer	4
2	Voorwoord	5
2.1	Dank	5
3	Inleiding	6
3.1	Context.....	6
3.2	Doel en doelgroep van dit document	7
3.3	Doel van wetsanalyse	7
3.4	Resultaten van de analyse	8
4	Uitvoering van wet- en regelgeving door de overheid	9
4.1	Producten en diensten.....	9
4.2	Administraties	10
5	Analyse van de structuur van wet- en regelgeving.....	16
5.1	Definities	16
5.2	Contexten.....	17
5.3	Afhankelijkheden tussen contexten	18
5.4	Superioriteitsregel en Specialiteitsregel	22
5.4.1	Superioriteitsregel	23
5.4.2	Specialiteitsregel.....	23
5.5	Verwijzingen	24
6	Analyse voor ontwerp van producten en diensten	25
6.1	Rechten en plichten	25
6.2	Rechtssubject	25
6.3	Rechten, plichten en rechtssubjecten	26
6.4	Rechtsnormen.....	26
6.4.1	Soorten rechtsnormen.....	26
6.4.2	Structuur van een rechtsnorm.....	27
6.4.3	Wijze van normering.....	29
6.4.4	Gedrag norms - verplichtende rechtsnormen	30
6.4.5	Gedrag norms - veroorloovende rechtsnormen.....	31
6.4.6	Voorschriften en beperkingen	33
6.4.7	Sanctienormen.....	35
6.4.8	Bevoegdheid verlenende normen	35
6.4.9	Derogerende normen	38
6.5	Rechtsrelaties.....	39
7	Analyse voor ontwerp van de administratie.....	44
7.1	Rechtsfeiten	44
7.1.2	Rechtsgebeurtenis	45

	7.1.3	Rechtsomstandigheid	46
	7.1.4	Tijdsverloop met rechtsgevolg	46
7.2		Rechtsregels	47
	7.2.1	Rechtsregels voor classificeren van (rechts)feiten	47
	7.2.2	Rechtsregels voor het bepalen van de rechtsgevolgen	48
	7.2.3	Toewijzingsregels	50
	7.2.4	Voorwaarde	50
	7.2.5	Resultaat van een beslissing	51
7.3		Administratie	52
	7.3.1	Gegevens	52
	7.3.2	Bericht	52
	7.3.3	Bewijsmiddel	53
	7.3.4	Gegevensgroep	53
	7.3.5	Register	54
	7.3.6	Soort entiteit	54
	7.3.7	Entiteit	55
	7.3.8	Constance waarde	55
8		Bijlage definities	57
8.1		Algemene begrippen	57
8.2		Juridische begrippen	58
8.3		Begrippen voor het ontwerpen van een overheidsorganisatie	59
8.4		Begrippen voor het ontwerpen van de gegevens	61
8.5		Definities van soorten gegevens	61
9		Bijlage Bibliografie	64

1 Wijzigingenbeheer

Datum	Omschrijving en reden van de wijziging
2 April 2013	Feittype vervangen door gegevenstype. De voorbeelden in dit document gingen over het inrichten van administraties. Administraties bevatten gegevens, het betreft dus gegevenstypen. Later nog toevoegen feittypen voor de feiten in de realiteit.
3 April 2013	Annoteren van handelingen in stap 1 vervangen door het annoteren van activiteiten. Doel van het annoteren van handelingen is een basis te vormen voor stap 3. Beter meteen activiteit noemen. Later toevoegen dat in de wet- en regelgeving ook feiten (handelingen, gebeurtenissen, omstandigheden en tijdsverlopen) kunnen voorkomen.
3 April 2013	Samenvatting drastisch tekstueel aangepast aan nieuwe inzichten (context, handeling/activiteit).
15 April 2013	Feittypen toegevoegd als abstractie van de brute feiten.
13 Mei 2013	Het document Gestructureerd Nederlands gesplitst in drie delen. Deel I Wetsanalyse Deel II Gestructureerd Nederlands voor producten en diensten Deel III Gestructureerd Nederlands voor administraties
18 juni 2013	Diverse opmerkingen van Mariette Lokin en Christiane Buschman verwerkt.
9 september 2013	Diverse opmerkingen van Woei Lan Chong en Christiane Buschman verwerkt.
15 oktober 2013	Diverse opmerkingen verwerkt van Christiane Buschman en Erik Kobes.
14 november 2013	Versie voor de tender van de annotatieomgeving, bestaande uit documenten: 2013-10-24-1426 Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering 060 2013-10-28-0825 Definities en bronnen DD 060

2 Voorwoord

2.1 Dank

De volgende personen hebben een belangrijke bijdrage geleverd in de totstandkoming van dit document: Sijr Nijssen, Tom van Engers, Wim van Stokkum, Marco Brattinga, Robert van Doesburg, Jan Torny, Folkert Bruining, Frans Fokkenrood, Jan Veldhoen, Gerrit op 't Land, Jeroen van Grondelle, Erik Kobes.

Een aantal collega's heeft een nadrukkelijke bijdrage geleverd aan dit document door het aanbieden van inhoud. Mechteld de Hooge leverde een mooi voorbeeld aan van de contexten van de Wet studiefinanciering. Mariette Lokin leverde diverse stukken tekst en voorbeelden aan.

Vanuit de Immigratie- en Naturalisatiedienst hebben Woei Lan Chong en Christiane Buschman veel geduld gehad bij het corrigeren en het becommentariëren van dit document.

Vanuit de Belastingdienst heeft Erik Kobes zich dit document eigen gemaakt en op diverse punten kritische opmerkingen geplaatst.

Alle personen wil ik bedanken voor de bijdragen die ze hebben geleverd aan dit document.

3 Inleiding

3.1 Context

Dit document maakt deel uit van een serie van documenten die bedoeld is als een verdieping op de Visie wendbare wetsuitvoering:

- Het document *Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering*
- Het document *Gestructureerd Nederlands voor producten en diensten*.
- Het document *Gestructureerd Nederlands voor administraties*
- Het document *Definities en bronnen*

Wendbare wetsuitvoering is een denk- en werkwijze om van wet- en regelgeving en uitvoeringsbeleid in enkele stappen snel, beheerst en traceerbaar te komen tot producten en diensten voor burgers en bedrijven. Met wendbare wetsuitvoering heeft de overheid een professionele voortbrenging en beheer van eisen als middel om:

- Snel te onderkennen waar veranderingen moeten worden doorgevoerd (time to market).
- Voorspelbaar resultaten te leveren in de uitvoering (rechtsgelijkheid).
- Kennis expliciet en herbruikbaar te maken (afhankelijkheid experts verminderen).
- De veranderingen op minder plaatsen te hoeven doorvoeren (kosten).

In wendbare wetsuitvoering worden 5 stappen onderscheiden:

- Stap 1: Analyseren van (de veranderingen in) wet- en regelgeving en beleidsregels.
- Stap 2: Analyseren het uitvoeringsbeleid van een overheidsorganisatie.
- Stap 3: Ontwerp van de producten en diensten van een overheidsorganisatie.
- Stap 4: Ontwerp van de gestandaardiseerde activiteiten (die gegevens verwerken).
- Stap 5: Toewijzen producten en diensten aan organisatieonderdelen.

Dit document, *Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering*, is gericht op juristen, beleidsmedewerkers en business analisten. Het beschrijft de denk- en werkwijze van stap 1 om wet- en regelgeving en uitvoeringsbeleid te analyseren. Een aantal van de onderdelen uit dit document kan ook worden toegepast in stap 2.

Het document *Gestructureerd Nederlands voor producten en diensten* is gericht op communicatiemedewerkers, beleidsmedewerkers, procesontwerpers en regelontwerpers. Dit document beschrijft de denk- en werkwijze van stap 3.

Het document *Gestructureerd Nederlands voor administraties* is gericht op gegevensspecialisten, berichtontwerpers en regelontwerpers. Dit document beschrijft de denk- en werkwijze van stap 4.

Het document *Definities en bronnen* bevat de definities die worden gehanteerd in alle bovenstaande documenten van wendbare wetsuitvoering.

3.2 Doel en doelgroep van dit document

Doel van dit document is het toelichten van een nieuwe denk- en werkwijze voor het analyseren van wet- en regelgeving. Deze denk- en werkwijze gaat ervanuit dat veel ontwerpbeslissingen, nodig voor de inrichting van een overheidsorganisatie, reeds genomen zijn in wet- en regelgeving. Dit document helpt om deze ontwerpbeslissingen in wet- en regelgeving te kunnen onderkennen en expliciet te kunnen maken.

Dit document en de daarin beschreven denk- en werkwijze is bedoeld voor gebruik door juristen, beleidsmedewerkers en business analisten. Daarnaast is het document uiteraard te gebruiken door medewerkers van informatiemanagement of applicatieontwikkelaars om zich te verdiepen in de structuur van wet- en regelgeving.

3.3 Doel van wetsanalyse

Het is belangrijk dat wet- en regelgeving wordt omgezet naar eenduidige, complete en uitlegbare specificaties voor de uitvoering. Deze eenduidige, complete en uitlegbare specificaties worden ingezet om de klanten van de overheid eenduidig te behandelen en goed te informeren. Tot de klanten van de overheid behoren uiteraard burgers en bedrijven, maar ook bijvoorbeeld fiscaal dienstverleners, banken (in de rol van gegevensleverancier) en softwareleveranciers.

Een van de maatregelen om eenduidigheid en uitlegbaarheid te creëren is om ervoor te zorgen dat alle specificaties aantoonbaar zijn afgeleid van wet- en regelgeving. Dit maakt ook dat de impact van wetswijzigingen sneller en duidelijker kan worden bepaald. Daarmee kan feedback worden gegeven aan de wetgever.

"It is not the strongest of the species that survives nor the most intelligent that survives. It is the one that is the most adaptable to change"
Charles Darwin

Het snel aanpassen van overheidsorganisaties op veranderingen in wet- en regelgeving is cruciaal voor een land met zoveel wet- en regelgeving als Nederland. Daarnaast wordt de overheid hoe langer hoe meer geconfronteerd met regelgeving uit 'Europa'. Om snel aanpassen mogelijk te maken, kan niet worden volstaan met maatregelen zoals het inzetten van meer capaciteit op de ontwikkel en verandertrajecten. Een aantal jaren geleden was het gebruikelijk dat de overheid koos voor het inzetten van meer medewerkers of het inhuren van meer consultants van software leveranciers. De economische crisis en de toenemende vergrijzing van het medewerkersbestand dwingt ons om verder te kijken en nieuwe innovatieve stappen te zetten. Door de toenemende vergrijzing wordt het steeds belangrijker de kennis van de oudere generatie te expliciteren.

"If I had asked people what they wanted, they would have said faster horses."
Henry Ford

Bij het analyseren van wet- en regelgeving is het belangrijk om het doel van de analyse in de gaten te houden. Het doel van de analyse is specificaties op te stellen, specificaties die gebruikt gaan worden in de stappen 3 en 4 van wendbare wetsuitvoering te weten het ontwerpen van producten en diensten en het ontwerpen van de gestandaardiseerde activiteiten. Dit document is daarom als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 5 gaat over de "Analyse van de structuur van wet- en regelgeving" en beschrijft de wijze waarop tegen de structurering van de wet- en regelgeving kan worden aangekeken. Dit is bruikbaar bij het beheerbaar en beheersbaar houden van de volgende stappen. De structuren kunnen ook behulpzaam bij het maken van de planning

van de stappen 3 en 4. Vervolgens komt hoofdstuk 6 met als titel “Analyse voor ontwerp van producten en diensten”. Dit deel van de analyse is noodzakelijk voor het zetten van stap 3. Hoofdstuk 7 heeft als titel “Analyse voor ontwerp van de administratie” en beschrijft hoe de wet- en regelgeving geanalyseerd kan worden om bruikbaar te zijn in stap 4.

3.4 Resultaten van de analyse

Om de analyseresultaten uit stap 1 te bewaren en daar steeds naar terug te kunnen grijpen is het zaak deze analyse resultaten vast te leggen. Het vastleggen van deze resultaten gebeurt vaak in Word of Excel. Dit zorgt echter voor een groot aantal documenten met analyseresultaten die bij wijzingen lastig aanpasbaar zijn. In wendbare wetsuitvoering is bedacht dat een goede oplossing hiervoor zou zijn om de analyseresultaten te vast te leggen door middel van annotatie. Een annotatie is het plaatsen van een verklarende aantekening bij een stuk tekst. Deze verklarende aantekening is voorzien van:

- De verwijzing naar de stuk tekst (bronverwijzing);
- De typering van het stuk tekst. Voorbeelden van een typering zijn ‘Rechtssubject’, ‘Rechtshandeling’ en ‘Context’;
- De auteur van de annotatie;
- De datum waarop de annotatie is geplaatst;
- De verantwoording van de keuze van een bepaalde interpretatie.

Naast het plaatsen van annotaties bij een stuk tekst kunnen annotaties ook worden gebruikt om annotaties met elkaar te verbinden. Voorbeelden van typering die annotaties met elkaar verbinden zijn ‘is de specialisatie van’, ‘is superieur aan’ en ‘is hetzelfde als’.

De annotaties kunnen gebruikt door anderen om vanuit hun documenten naar te verwijzen.

In dit document worden voorbeelden gegeven op basis van stukken wettekst. Stukken wettekst worden altijd weergegeven in een blauw kader zoals onderstaand weergegeven.

Artikel 47a

3. *Het eerste en het tweede lid zijn niet van toepassing indien het in die leden bedoelde niet in Nederland gevestigde lichaam of de in die leden bedoelde natuurlijke persoon is gevestigd onderscheidenlijk woont in **Aruba**, **Curaçao**, **Sint Maarten** of een staat waarmee in de relatie met Nederland een wederkerige regeling bestaat die voorziet in inlichtingenuitwisseling met betrekking tot de belasting voor de heffing waarvan de inspecteur de gegevens, inlichtingen of gegevensdragers nodig heeft.*

In de wettekst in bovenstaande figuur zijn drie woorden blauw gekleurd. Woorden met een blauwe kleur worden in dit document beschouwd als geannoteerde woorden. Bij bovenstaande woorden “Aruba”, “Curaçao” en “Sint Maarten” zou zijn aangegeven dat een annotatie betrof van het type ‘entiteit’ van het soort ‘land’.

4 Uitvoering van wet- en regelgeving door de overheid

4.1 Producten en diensten

Rechten en plichten

producten en diensten

De overheid heeft wettelijke taken toegewezen gekregen en neemt bij het uitvoeren van deze taken vaak beslissingen. Deze beslissingen betreffen het opleggen van verplichtingen of het (niet) toekennen van rechten of aanspraken. Deze rechten en plichten staan beschreven in de wet- en regelgeving. De wetgever heeft in de wet- en regelgeving rechten en plichten beschreven van rechtssubjecten. Rechtssubjecten zijn diegenen waarop de in de wet- en regelgeving beschreven rechten en plichten betrekking hebben. Deze rechten en plichten vormen de basis voor de definitie van de producten en diensten die de overheidsorganisaties moeten leveren aan burgers en bedrijven.



Antwoord voor bedrijven *wegwijs in regels, vergunningen en subsidies*

Home Onderwerpen Branches Subsidies Belastingen Wetswijzigingen

Home > Regel >

Verklaring arbeidsrelatie (VAR)

Werkt u als zelfstandige zonder personeel (zzp'er) of freelancer? Dan moet uw opdrachtgever weten of de Belastingdienst u ziet als ondernemer of als [werknemer in loondienst](#).

Ziet de Belastingdienst u als werknemer in loondienst?

Via de opting-in-regeling is uw opdrachtgever verantwoordelijk voor de heffing en afdracht van loonbelasting en sociale premies. Hierbij spreekt u met uw opdrachtgever af dat hij de loonheffingen voor u afdraagt. Kiezen u en uw opdrachtgever voor deze regeling? Dan moet u dit in een [gezamenlijke verklaring](#) melden aan de Belastingdienst. Dat doet u voordat u met de werkzaamheden begint.

Ziet de Belastingdienst u als ondernemer?

Vragen?

- Bel de BelastingTelefoon: 0800 0543
- Vraag advies aan andere ondernemers op [Higherlevel.nl](#)

Externe links

- Verklaring arbeidsrelatie (Belastingdienst)
- Dienstbetrekking (Belastingdienst)
- Verklaring Loonheffingen Opting-in (Belastingdienst)
- De VAR (KvK)
- Hoe vul ik het aanvraagformulier voor de VAR verklaring in? ([ikwordzzper.nl](#))

Figuur 1 Voorbeeld van het product Verklaring arbeidsrelatie

In de wet- en regelgeving zijn ook de eisen beschreven waaraan overheidsorganisaties moeten voldoen bij het vervullen van die rechten en plichten. Een voorbeeld van een dergelijke eis is te zien in de wettekst in Figuur 2.

Artikel 3:18

- Indien het een besluit op aanvraag betreft, neemt het bestuursorgaan het besluit zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes maanden na ontvangst van de aanvraag.

Figuur 2 Artikel 3:18 uit de Algemene wet bestuursrecht

key performance indicators

In Figuur 2 is de eis te lezen uit de Algemene wet bestuursrecht die wordt gesteld aan het besluit op aanvraag. Overheidsorganisaties moeten, behalve aan wettelijke eisen, ook voldoen aan uitvoeringsbeleid bij het uitvoeren van hun taken. Dat zijn bijvoorbeeld eisen aan de kwaliteit van de dienstverlening. Om te voldoen aan al die verschillende eisen sturen overheidsorganisaties door middel van key performance indicators (kpi's) op de levering van producten en diensten. Een voorbeeld van een kpi is te zien bij het product Verklaring arbeidsrelatie (VAR) op www.antwoordvoorbedrijven.nl/regel/var.

De Belastingdienst belooft daar dat het product VAR meestal binnen 5 dagen kan worden geleverd en uiterlijk binnen 8 weken. Daarnaast worden de situaties genoemd waaronder een Verklaring arbeidsrelatie (VAR) kan worden gevraagd. In het voorbeeld van de Verklaring arbeidsrelatie (VAR) wordt gezegd: *“Werkt u als zelfstandige zonder personeel (zzp’er) of freelancer? Dan moet uw opdrachtgever weten of de Belastingdienst u ziet als ondernemer of als werknemer in loondienst.”* De overheid definieert producten en diensten onder andere om:

- Duidelijk te maken aan de burgers en bedrijven wat zij op grond van wet- en regelgeving van de overheid mogen verwachten en wat de overheid van burgers en bedrijven verwacht.
- Burgers en bedrijven in staat te stellen aan verplichtingen te voldoen.
- Burgers en bedrijven in staat te stellen hun rechten geldend te maken.

Bij het definiëren van producten en diensten spelen de volgende aspecten een rol:

- **Communiceerbaarheid:** kan de overheid de burgers en bedrijven uitleggen in welke feiten ze geïnteresseerd is? Hoe is de doelgroep het best te bereiken? Langs welke kanalen? Kan de overheid uitleggen welke doelgroep het betreft? Kan de overheid de doelgroep uitleggen hoe gecommuniceerd moet worden over de omstandigheden?
- **Juridische risico’s (aannemelijkheid, waarschijnlijkheid):** kan de overheid de aangeleverde beweringen met grote betrouwbaarheid classificeren als rechtsfeiten? Welke mate van toetsing is nodig op de aangeleverde beweringen van burgers en bedrijven en welke toetsing is nodig op de aangeleverde beweringen van andere overheidsorganisaties.
- **Capaciteit:** heeft de overheid voldoende capaciteit om de producten en diensten te kunnen leveren? Capaciteit is deels afhankelijk van de gekozen doelgroep en de gekozen kanalen.

Het resultaat leidt tot producten en diensten waarin duidelijk is op welke:

- Wijze de communicatie met de burgers en bedrijven zal verlopen.
- Wijze de burgers en bedrijven worden ondersteund in de classificatie van feiten naar rechtsfeiten.
- Wijze toetsing kan plaatsvinden op de verschillen die bestaan tussen de door de burgers en bedrijven aangeleverde bewering en de feiten.

4.2 Administraties

De communicatie tussen burgers, bedrijven en overheid gebeurt door de communicatie van gegevens. Daar waar mogelijk word deze communicatie gestandaardiseerd. Dit gebeurt door het standaardiseren van de gegevensuitwisseling. Het definiëren van de gegevensuitwisseling gebeurt door het definiëren van de (groepen) gegevens, in de vorm van bijvoorbeeld formuleren, waarmee wordt gecommuniceerd. Bij de ontvangst van de groepen van gegevens zal de overheid de gegevens behandelen als rechtsfeiten. Deze gegevens worden vastgelegd in administraties.

gegevens

basisregistraties	<p>Op overheidsniveau zijn een aantal administraties gestandaardiseerd. Deze administraties worden basisregistraties genoemd. Voorbeelden zijn GBA, NHR en BAG¹. Deze administraties zijn in het leven geroepen om burgers en bedrijven niet onnodig lastig te vallen met vragen over omstandigheden die al bekend zijn bij de overheid. Denk hierbij aan voorbeelden als het woonadres van iemand of de voertuigen die iemand op naam heeft. Administraties en dus ook basisregistraties bevatten gegevens over entiteiten. Entiteiten zijn dingen die relevant zijn om gegevens over te registreren. Voorbeelden van soorten entiteiten die zijn gestandaardiseerd op overheidsniveau zijn persoon, kenteken, onderneming, rechtspersoon. Binnen één overheidsorganisatie zijn ‘aanvraag’ en ‘beschikking’ voorbeelden zijn van soorten entiteiten die kunnen worden gestandaardiseerd. ‘Aanvraag’ en ‘beschikking’ zijn op wettelijk niveau gestandaardiseerd als begrip in de Algemene wet bestuursrecht, maar niet op het niveau van de uitgewisselde (rechts)feiten, omdat die per wet apart worden bepaald. Van de door de overheid verzamelde gegevens wordt steeds de relatie aangegeven naar de verschillende soorten entiteiten.</p>
controle	<p>Op basis van de door de burger aangeleverde beweringen (vaak door het indienen van een aanvraag) moeten overheidsorganisaties beslissen. Idealiter moeten overheidsorganisaties de beweringen eerst toetsen met de feiten voordat ze overgaan tot het nemen van een beslissing. Aangezien dat type controle alleen kan worden uitgevoerd door mensen, is dat een zeer kostbare zaak. Daarom is het gebruikelijk om de gegevens op de volgende manieren te controleren:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Zijn de in groepen aangeleverde beweringen in zichzelf consistent?b) Zijn de groepen aangeleverde beweringen consistent met de beweringen gedaan door partijen die bekend zijn met de feiten zoals banken, verzekeraars of andere overheidspartijen?c) Zijn de aangeleverde beweringen conflicterend met de gegevens zoals bekend in de eigen administraties?d) Zijn de aangeleverde beweringen conflicterend met de gegevens zoals bekend in de basisregistraties? <p>De gecontroleerde beweringen, te weten de gecontroleerde gegevens over de feiten, vormen een basis waarvan wordt aangenomen dat die in overeenstemming is met de werkelijkheid. Op basis daarvan neemt de overheid een beslissing en communiceert die beslissing door het versturen van de beschikking naar de burger.</p>
regels	<p>Wet- en regelgeving bevatten regels ten aanzien van de te beschouwen voorwaarden en de wijze waarop beslissingen moeten worden genomen. Daarnaast bevat wet- en regelgeving regels ten aanzien van de communicatie tussen burgers, bedrijven en overheid. Daarnaast is beschreven op basis van welke voorwaarden en regels een beslissing moet worden genomen over die rechten en plichten. Een voorbeeld van zo’n voorwaarde is “De woning is het hoofdverblijf van de burger”. Om te bepalen of een burger aan de voorwaarden voldoet moeten feiten bekend zijn. De overheid moet bijvoorbeeld bekend zijn met het volgende feit “de woning met postcode 7331 RG en huisnummer 8 is hoofdverblijf van de burger met burgerservicenummer 183355970”</p>

¹ GBA = Gemeentelijke Basis Administratie, NHR = Nieuw Handels Register, BAG = Basisadministratie adressen en gebouwen

feiten

Feiten zijn:

- Gebeurtenissen,
- Handelingen,
- Omstandigheden.

De overheid moet de feiten kennen op basis waarvan ze beslissingen kan nemen. Deze feiten zijn de gebeurtenissen uit het leven van burgers en bedrijven, de omstandigheden waarin ze verkeren en de handelingen die ze uitvoeren. Feiten zijn die gebeurtenissen, handelingen en omstandigheden, die vaststaan en in de werkelijk zichtbaar of tastbaar zijn.

beweringen

Meestal vraagt de overheid aan burgers en bedrijven om de feiten bekend te maken. Dit betekent dat de overheid vraagt aan de burgers en bedrijven om beweringen te doen over de omstandigheden waarin ze zich bevinden of de handelingen die ze uitvoeren. Zo'n bewering kan zijn: "Ik, burger met burgerservicenummer 183355970, doe de melding dat ik de woning met postcode 7331 RG en huisnummer 8 heb gekocht van de burger met burgerservicenummer 576995198". Het is niet altijd duidelijk voor de overheid of de beweringen waar of niet waar zijn. De overheid moet als verantwoordelijke voor de beslissing controleren of de beweringen van de burgers en bedrijven wel overeenkomen met de feiten. Zo is het de vraag of de bewering hierboven in overeenstemming is met de bewering over het feit "De burger met burgerservicenummer 183355970 heeft de woning met postcode 7331 RG en huisnummer 8 gekocht van de burger met burgerservicenummer 576995198".

rechtsfeit

Bij het vragen naar de feiten zorgt de overheid ervoor dat ze de aangeleverde beweringen kunnen beoordelen op juistheid. De waar geachte beweringen kunnen worden beschouwd als feiten. Door het verbinden van de feiten met specifieke wet- en regelgeving kunnen feiten kunnen worden geclassificeerd als rechtsfeiten. In Figuur 2 is een voorbeeld te zien hoe de Belastingdienst de belastingplichtigen uitleg geeft over de wijze waarop feiten moeten worden geïnterpreteerd. Als voorwaarde wordt gesteld: "Een woning die uw hoofdverblijf was" om te bepalen of er sprake is van een rechtsfeit "het hebben van een eigen woning", relevant voor het rechtsfeit "het genieten van aftrek van hypotheekrente". Op basis van de rechtsfeiten worden beslissingen genomen. Deze beslissingen worden genomen door het toepassen van rechtsregels. Uiteindelijk zullen de rechtsfeiten weer 'vertaald' moeten worden naar de werkelijkheid. Bijvoorbeeld door het communiceren van een beslissing aan een burger of bedrijf. Het communiceren van het rechtsfeit naar de burgers zorgt voor een nieuw feit.

Toelichting

Kies dit onderwerp als u of uw fiscale partner in 2011 een eigen woning had. Dit is de woning die uw hoofdverblijf was. Het gaat dus niet om een vakantiewoning of een verhuurd pand.

Kies dit onderwerp ook als u voldoet aan de volgende voorwaarden:

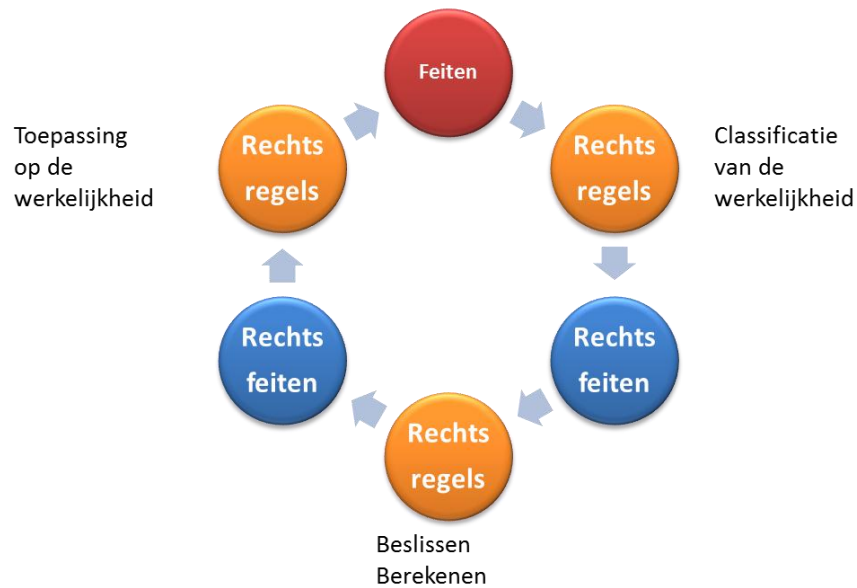
- U bent verhuisd. Uw oude woning stond sindsdien leeg en was nog niet verkocht.
- U hebt een woning gekocht die was bedoeld als uw toekomstige hoofdverblijf. Deze woning stond nog leeg of was nog in aanbouw.
- U bent verhuisd en uw vroegere fiscale partner bleef in de woning wonen.
- U was opgenomen in een verzorgings- of verpleeghuis. U hield uw eigen woning aan.
- U was opgenomen in een verzorgings- of verpleeghuis en uw fiscale partner had een eigen woning.
- U was tijdelijk uitgezonden of overgeplaatst, waardoor uw woning leegstond.

In deze gevallen valt de woning die niet uw hoofdverblijf was tijdelijk onder de eigenwoningregeling. Dit betekent dat u in die periode de (hypotheek)rente kunt aftrekken.

Meer informatie

Figuur 3 Voorbeeld van de uitleg wanneer een woning geclassificeerd mag worden als eigenwoning

In Figuur 4 is het bovenstaande verhaal over de toepassing van rechtsregels afgebeeld.

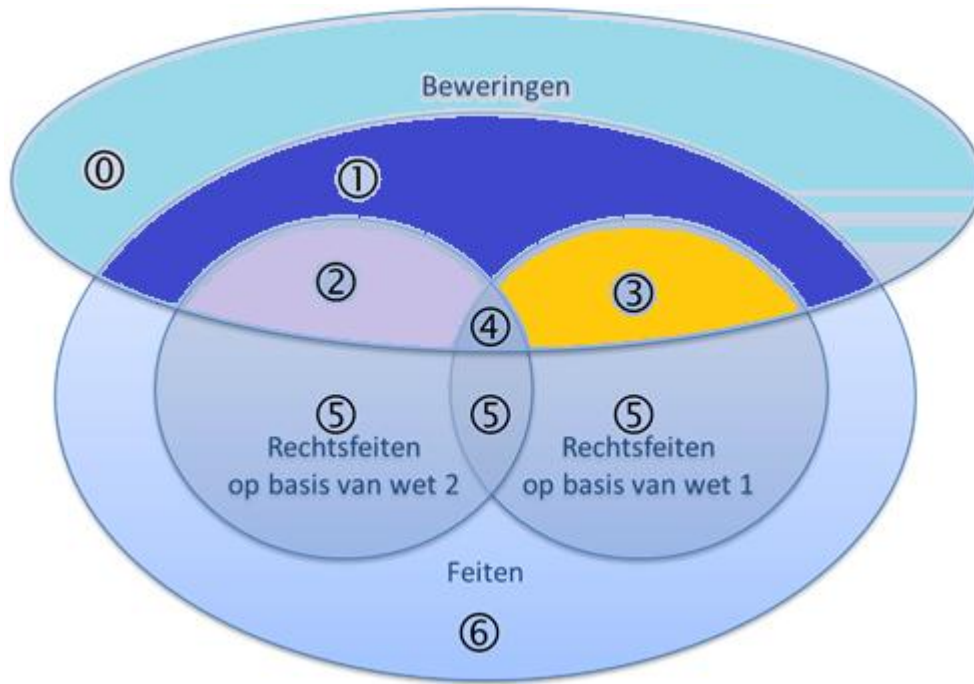


Figuur 4 werking van rechtsregels op feiten en rechtsfeiten

Figuur 4 laat zien dat feiten worden geclassificeerd als rechtsfeit. Op basis van die rechtsfeiten kunnen rechtsgevolgen worden bepaald (beslissen), die kunnen worden beschouwd als rechtsfeit. Deze rechtsfeiten kunnen door het uitvoeren van een rechtshandeling leiden tot een feit. Bijvoorbeeld door het communiceren van een besluit middels een beschikking.

Door middel van de beschikkingen worden de rechtsfeiten in de vorm van gegevens uitgewisseld tussen overheid en burgers en bedrijven. Vroeger vooral op papier, tegenwoordig vaak via digitale weg.

Door de invoering van de basisregistraties zijn de geregistreerde feiten over gebeurtenissen, omstandigheden en handelingen vaak al eerder vastgelegd in de administraties.



Figuur 5 Venndiagram van beweringen, feiten en rechtsfeiten.

Figuur 5 toont een venndiagram van een aantal belangrijke begrippen die gebruik zijn in de tekst, te weten beweringen, feiten en rechtsfeiten. Een venndiagram is een grafische voorstelling van de relaties tussen meerdere verzamelingen. De verzamelingen in Figuur 5 zijn genummerd en worden hieronder toegelicht:

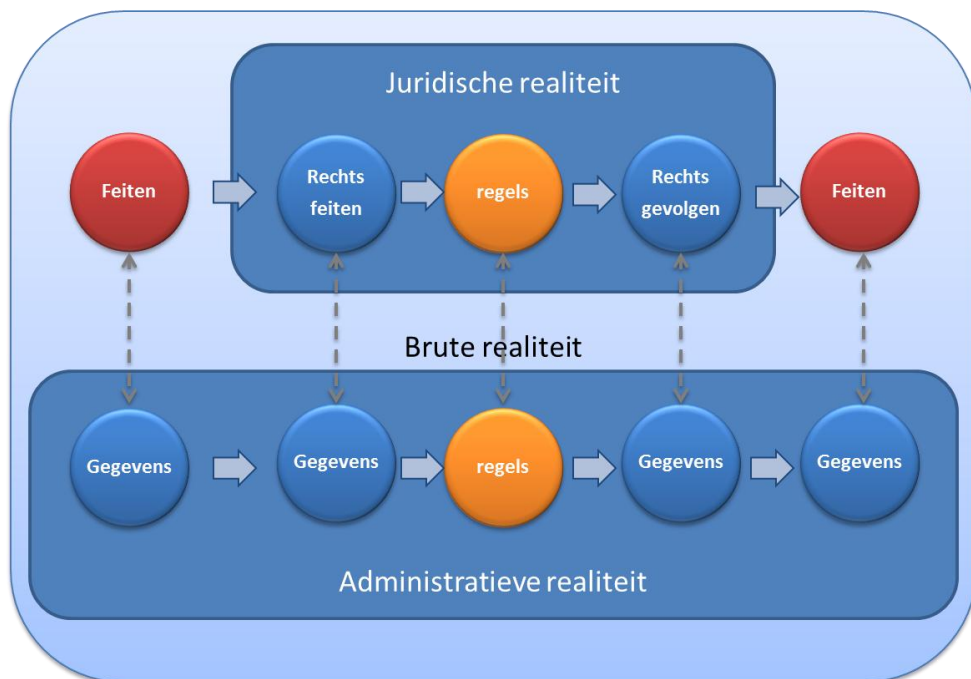
0. Deze verzameling bevat de beweringen die geen feiten zijn. Dit betekent dat het beweringen zijn die niet waar zijn of nog geen toets heeft plaatsgevonden of ze waar zijn. Waarheid is overigens een relatief begrip. Iets is waar voor een persoon of groep van personen. Voorbeeld van een bewering in deze verzameling: "Mevrouw De Boer woont op de maan."
1. Deze verzameling bevat de beweringen die ook feiten zijn. Deze beweringen zijn dus waar. Voorbeeld van een bewering in deze verzameling: "Mevrouw De Boer woont in Apeldoorn en bezit een woning."
2. Dit zijn feiten die kunnen worden geclassificeerd als rechtsfeit in de context van een wet. Voorbeeld van een bewering in deze verzameling: "Het hoofdverblijf van Mevrouw De Boer is een eigen woning."
3. Dit zijn feiten die kunnen worden geclassificeerd als rechtsfeit in de context van een andere wet.
4. Dit zijn feiten die kunnen worden geclassificeerd als rechtsfeit in de context van twee wetten. Voorbeeld van een bewering in deze verzameling: "Het verzamelinkomen van Mevrouw De Boer in 2012 is 35.000 Euro". Dit feit heeft zowel een betekenis in de context van de wet- en regelgeving van toeslagen als in de context van de Wet inkomstenbelasting 2001.
5. Dit zijn feiten waarover geen beweringen (uitspraken) zijn gedaan, maar die wel relevant zijn voor wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld het feit dat "Mevrouw Stam niet woont in de woning waar zij zichzelf heeft ingeschreven in het GBA".
6. Dit zijn feiten die niet relevant zijn in de context van wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld het feit dat: "Vrijdagmiddag is Mevrouw De Boer op bezoek geweest bij Mevrouw Janssen."

Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering

Bovenstaande beweringen, feiten en rechtsfeiten kunnen worden geregistreerd. De geregistreeerde beweringen, feiten en rechtsfeiten worden gegevens genoemd.

In Figuur 6 is te zien dat de gegevens slechts een afspiegeling zijn van de feiten en de rechtsfeiten. Het principe van het toepassen van regels op (rechts)feiten is ook van toepassing op gegevens. In de onderstaande figuur zijn drie realiteiten onderscheiden:

- De brute realiteit, de wereld van de feiten die werkelijk zijn gebeurd.
- De juridische realiteit, de wereld van de rechtsfeiten en rechtsgevolgen. Het juridisch perspectief op de brute realiteit.
- De administratieve realiteit, de wereld van de geregistreeerde feiten en rechtsfeiten, de gegevens. Het administratieve perspectief op de brute realiteit.



Figuur 6 Drie realiteiten

beschikking

In de wet- en regelgeving is beschreven welke rechtsgevolgen voortvloeien uit rechtsfeiten. De rechtsgevolgen, beslissingen, worden aan de burgers en bedrijven gecommuniceerd door middel van een beschikking. De rechtsfeiten zouden ook rechtsgebeurtenissen kunnen zijn, die verwijzen naar het nalaten van het nemen van een beschikking. Ook het niet doen van iets kan rechtsgevolgen hebben.

basisregistraties

Met de invoering van de wetten rond het stelsel van basisregistraties zijn ook regels ontstaan over de wijze waarop feiten moeten worden geregistreerd in administraties en de wijze waarop deze administraties moeten worden gestructureerd. De regels ten aanzien van de structurering zorgen voor de samenhang tussen bijvoorbeeld de gegevens over personen. Veel van deze regels moeten digitaal worden geïmplementeerd in administraties van afzonderlijke overheidsorganisaties.

5 Analyse van de structuur van wet- en regelgeving

Het analyseren van de structuur van wet- en regelgeving heeft als doel het expliciet maken van de onderkende groepen van regels, met bijbehorende feiten, termen en definities. Om de betekenis van de wet- en regelgeving en andere teksten expliciet te maken worden annotaties gebruikt. Elk van de in de wetsanalyse gemaakte annotaties dient als basis voor het ontwerp van producten en diensten of administraties van een overheidsorganisatie. In de ontwerp documenten kan expliciet worden (terug)verwezen naar de annotaties in de wet- en regelgeving.

5.1 Definities

In wet- en regelgeving worden vaak definities en regels gesteld die een specifieke betekenis hebben binnen een bepaalde wet, artikel, of een ander gedeelte van de wet- en regelgeving. De gedefinieerde termen en regels hebben dan alleen deze betekenis binnen die context. Deze termen, inclusief de definities, vormen de basis voor de gedefinieerde regels. Door het expliciet maken van de termen en definities, wordt overigens ook duidelijk van welke termen geen definitie bekend is.

Hoewel in de meeste gevallen wetgevers zeer secuur omgaan met de terminologie geldt dat van elke term in wet- en regelgeving moet worden vastgesteld of eenzelfde betekenis heeft als een andere term. Ook in wet- en regelgeving komt het voor dat verschillende termen worden gebruikt voor hetzelfde.

In de wet- en regelgeving staan op verschillende plaatsen in de tekst definities. Vaak worden definities in de eerste artikelen van de wet genoemd. Een definitie geldt voor de context waarin de definitie is gegeven en voor alle onderliggende (sub)contexten. Hieronder is een voorbeeld te zien van twee definities uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen. De reikwijdte van deze definities is de wet zelf.

Artikel 2

1. Deze wet verstaat onder:

- a. *belastingwet: zowel deze wet als andere wettelijke bepalingen betreffende de heffing van de onder artikel 1 vallende belastingen;*
- b. *lichamen: verenigingen en andere rechtspersonen, maat- en vennootschappen, ondernemingen van publiekrechtelijke rechtspersonen en doelvermogens.*

Bij een definitie is aangegeven voor welke context deze geldig is. In bovenstaand voorbeeld zijn twee definities geannoteerd, namelijk een voor de term belastingwet en een ander voor de term lichaam. Boven de definities staat de context vermeld 'Deze wet verstaat onder'. Beide definities zijn dus van toepassing op de context "Algemene wet inzake rijksbelastingen".

uitbreiden of
beperken

In wet- en regelgeving worden definities vaak ook uitgebreid of beperkt ten opzichte van de oorspronkelijke definitie. Een voorbeeld van een definitie is te vinden in de Algemene wet inzake rijksbelastingen Artikel 5a.

Artikel 5a

1. *Als partner wordt aangemerkt:*
 - a. *de echtgenoot;*
 - b. *de ongehuwde meerderjarige persoon waarmee de ongehuwde meerderjarige belastingplichtige een notarieel samenlevingscontract is aangegaan en met wie hij staat ingeschreven op hetzelfde woonadres in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens of een daarmee naar aard en strekking overeenkomende administratie buiten Nederland.*

Een voorbeeld van een dergelijk uitbreiding is te vinden in artikel 1.2 van de Wet inkomstenbelasting 2001. In dat artikel wordt het partner begrip uitgebreid voor de Wet inkomstenbelasting 2001.

Artikel 1.2. Uitbreiding en beperking partnerregeling

1. *In aanvulling op artikel 5a van de Algemene wet inzake rijksbelastingen wordt voor de toepassing van deze wet en de daarop berustende bepalingen onder partner mede verstaan degene die op hetzelfde woonadres als de belastingplichtige staat ingeschreven in de basisadministratie persoonsgegevens en:*
 - a. *uit wiens relatie met de belastingplichtige een kind is geboren;*
 - b. *die een kind van de belastingplichtige heeft erkend dan wel van wie een kind door de belastingplichtige is erkend;*
 - c. *die voor de toepassing van een pensioenregeling als partner van de belastingplichtige is aangemeld, of*
 - d. *die samen met de belastingplichtige een woning heeft, die hun anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staat op grond van eigendom, waaronder begrepen economisch eigendom, of op grond van een recht van lidmaatschap van een coöperatie.*

Zoals hierboven te zien is het dus mogelijk dat uitbreidingen of beperkingen worden toegepast op definities. Deze uitbreidingen of beperkingen kunnen zowel in regelgeving als in jurisprudentie zijn opgenomen. Een definitie kan op die manier uitgroeien tot een samenstel van zinnen uit verschillende bronnen die samen de definitie in een context uitdrukken. Het is belangrijk bij het annoteren dit geheel en de afzonderlijke delen in kaart te brengen.

5.2 Contexten

Contexten zijn samenhangende verzamelingen van regels en feiten waarbinnen de in die context gebruikte termen één eenduidige definitie hebben. Een context is een stuk wet- en regelgeving waarin een term zijn betekenis krijgt. Een context kan bestaan uit één of meer wetten, één of meer hoofdstukken uit een wet, één of meer afdelingen, één of meer artikelen of onderdelen van artikelen, één of meer (beleids-)documenten of onderdelen van (beleids-)documenten omvatten.

De werking van een term wordt soms binnen een context verruimd of beperkt ten opzichte van de oorspronkelijke definitie. Mooi voorbeeld van de beperking van een betekenis van een term is te zien in artikel 11 4^e lid van de Wet op de Inkomstenbelasting.

Artikel 11

1. *De aanslag wordt vastgesteld door de inspecteur.*
2. *De inspecteur kan bij het vaststellen van de aanslag van de aangifte afwijken, zomede de aanslag ambtshalve vaststellen.*
3. *De bevoegdheid tot het vaststellen van de aanslag vervalt door verloop van drie jaren na het tijdstip waarop de belastingschuld is ontstaan. Indien voor het doen van aangifte uitstel is verleend, wordt deze termijn met de duur van dit uitstel verlengd.*
4. *Voor de toepassing van het derde lid wordt belastingschuld, waarvan de grootte eerst kan worden vastgesteld na afloop van het tijdvak waarover de belasting wordt geheven, geacht te zijn ontstaan op het tijdstip waarop dat tijdvak eindigt.*

5.3 Afhankelijkheden tussen contexten

Meestal zijn contexten omvangrijk en daardoor moeilijk hanteerbaar. Een context kan dan worden onderverdeeld in kleinere contexten. Zo kan de context *Heffing van rijksbelastingen* worden opgedeeld in onder andere de *Heffing van belasting bij wege van aanslag* en de *Heffing van belasting bij wege van voldoening of afdracht op aangifte*. Deze contexten zijn nog steeds erg groot en kunnen dus nog verder worden opgedeeld.

Een context kan dus een of meer wetten, een of meer hoofdstukken uit een wet, een of meer afdelingen, een of meer artikelen of onderdelen van artikelen, een of meer documenten of onderdelen van documenten omvatten.

Hieronder is een voorbeeld weergegeven van het annoteren van contexten. In dit voorbeeld is gekozen voor zeer kleine contexten. Het voorbeeld is gemaakt op basis van stukken tekst uit artikelen van de Wet inkomstenbelasting 2001.

Artikel 3.1. Belastbaar inkomen uit werk en woning

1. *Belastbaar inkomen uit werk en woning is het inkomen uit werk en woning verminderd met de te verrekenen verliezen uit werk en woning (afdeling 3.13).*
2. *Inkomen uit werk en woning is het gezamenlijke bedrag van:*
 - a. *de belastbare winst uit onderneming (afdeling 3.2);*
 - b. *het belastbare loon (afdeling 3.3);*
 - c. *het belastbare resultaat uit overige werkzaamheden (afdeling 3.4);*
 - d. *de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen (afdeling 3.5);*
 - e. *de belastbare inkomsten uit eigen woning (afdeling 3.6);*
 - f. *de negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.8) en*
 - g. *de negatieve persoonsgebonden aftrekposten (afdeling 3.9);*
 - * *verminderd met:*
 - h. *de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld (afdeling 3.6a);*
 - i. *de uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.7) en*
 - j. *de persoonsgebonden aftrek (hoofdstuk 6).*

.....

Artikel 3.110. Belastbare inkomsten uit eigen woning

Belastbare inkomsten uit eigen woning zijn de voordelen uit eigen woning vermeerderd met het voordeel uit kapitaalverzekering eigen woning, het voordeel uit spaarrekening eigen woning en het voordeel uit beleggingsrecht eigen woning en verminderd met de op de voordelen uit eigen woning drukkende aftrekbare kosten (artikel 3.120)

..... t/m afdeling 3.13

In bovenstaande figuur is door middel van de vierhoek de context *Belastbaar inkomen uit werk en woning* geannoteerd. Omdat dit nog een zeer omvangrijke context is, wordt deze nog verdeeld in meerdere contexten, zoals hieronder te zien.

Artikel 3.1. Belastbaar inkomen uit werk en woning

1. *Belastbaar inkomen uit werk en woning is het inkomen uit werk en woning verminderd met de te verrekenen verliezen uit werk en woning (afdeling 3.13).*
2. *Inkomen uit werk en woning is het gezamenlijke bedrag van:*
 - a. *de belastbare winst uit onderneming (afdeling 3.2);*
 - b. *het belastbare loon (afdeling 3.3);*
 - c. *het belastbare resultaat uit overige werkzaamheden (afdeling 3.4);*
 - d. *de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen (afdeling 3.5);*
 - e. *de belastbare inkomsten uit eigen woning (afdeling 3.6);*
 - f. *de negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.8) en*
 - g. *de negatieve persoonsgebonden aftrekposten (afdeling 3.9);*
 - * *verminderd met:*
 - h. *de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld (afdeling 3.6a);*
 - i. *de uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.7) en*
 - j. *de persoonsgebonden aftrek (hoofdstuk 6).*

.....

Artikel 3.110. Belastbare inkomsten uit eigen woning

Belastbare inkomsten uit eigen woning zijn de voordelen uit eigen woning vermeerderd met het voordeel uit kapitaalverzekering eigen woning, het voordeel uit spaarrekening eigen woning en het voordeel uit beleggingsrecht eigen woning en verminderd met de op de voordelen uit eigen woning drukkende aftrekbare kosten (artikel 3.120)

..... t/m afdeling 3.13

Binnen de context *Belastbaar inkomen uit werk en woning* zijn de volgende contexten geannoteerd:

1. *Inkomen uit werk en woning*
2. *Belastbare inkomsten uit eigen woning*

Tussen de verschillende contexten zijn door de annotatie de volgende relaties geëxpliciteerd:

1. De context *Belastbaar inkomen uit werk en woning* omvat de context *Inkomen uit werk en woning* en *Belastbare inkomsten uit eigen woning*.
2. De context *Inkomen uit werk en woning* omvat de context *Belastbare inkomsten uit eigen woning*.

Contexten hebben dus een maximale interne samenhang en minimale externe samenhang met andere contexten. De wetgever heeft daarmee geprobeerd de beheersbaarheid en beheerbaarheid van wet- en regelgeving te optimaliseren. De opbouw van wet- en regelgeving in contexten is daarom ook geschikt om te gebruiken als (relatief) zelfstandig uit te werken delen in de vervolgstappen van wendbare wetsuitvoering.

Op basis van die relaties kan de volgende figuur worden gecreëerd:



Figuur 7 Relaties tussen contexten

Een alternatieve wijze van contexten annoteren is het annoteren van elkaar uitsluitende contexten.

Artikel 3.1. Belastbaar inkomen uit werk en woning

1. *Belastbaar inkomen uit werk en woning is het inkomen uit werk en woning verminderd met de te verrekenen verliezen uit werk en woning (afdeling 3.13).*
2. *Inkomen uit werk en woning is het gezamenlijke bedrag van:*
 - a. *de belastbare winst uit onderneming (afdeling 3.2);*
 - b. *het belastbare loon (afdeling 3.3);*
 - c. *het belastbare resultaat uit overige werkzaamheden (afdeling 3.4);*
 - d. *de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen (afdeling 3.5);*
 - e. *de belastbare inkomsten uit eigen woning (afdeling 3.6);*
 - f. *de negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.8) en*
 - g. *de negatieve persoonsgebonden aftrekposten (afdeling 3.9);*
 - * *verminderd met:*
 - h. *de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld (afdeling 3.6a);*
 - i. *de uitgaven voor inkomensvoorzieningen (afdeling 3.7) en*
 - j. *de persoonsgebonden aftrek (hoofdstuk 6).*

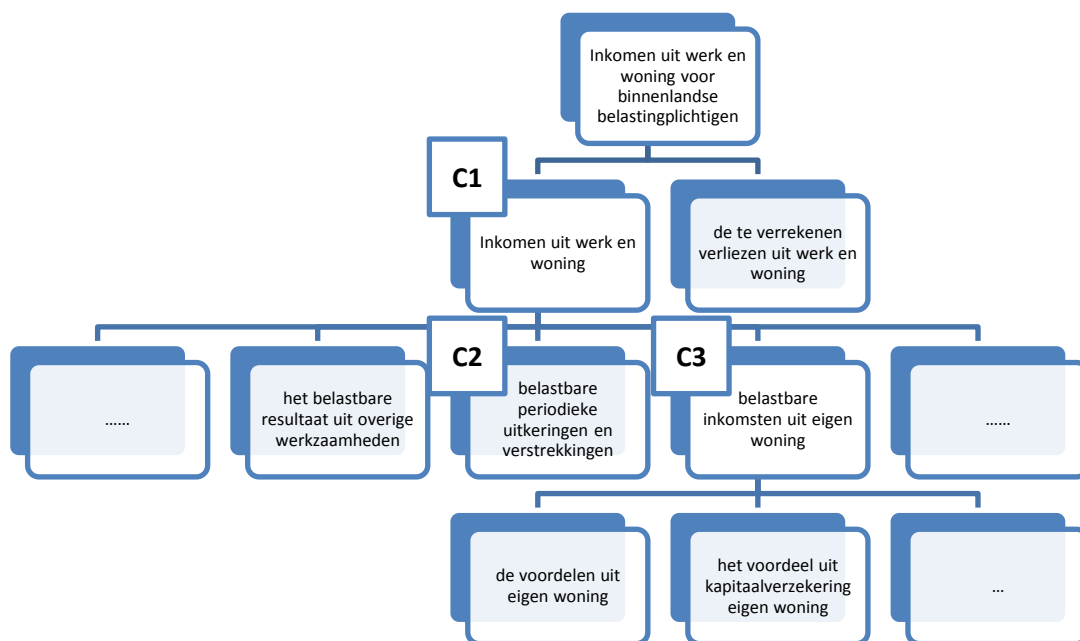
.....

Artikel 3.110. Belastbare inkomsten uit eigen woning

Belastbare inkomsten uit eigen woning zijn de voordelen uit eigen woning vermeerderd met het voordeel uit kapitaalverzekering eigen woning, het voordeel uit spaarrekening eigen woning en het voordeel uit

Tussen contexten die elkaar uitsluiten kan worden aangegeven hoe het verband ligt tussen de beslissingen die in de contexten worden beschreven. Dit verband tussen beslissingen wordt afleidingsverband genoemd. Bijvoorbeeld de context “Inkomen uit werk en woning” (Zie Figuur 8 C1) kan worden afgeleid uit de contexten, “belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen” (Zie Figuur 8 C2), “belastbare inkomsten uit eigen woning” (Zie Figuur 8 C3) en

Door het zichtbaar maken van de annotaties van de relaties tussen contexten van het type ‘afleidingsverband’ in de Wet Inkomstenbelasting, kan de volgende figuur gecreëerd:



Figuur 8 Overzicht van een klein deel van de afleidingsverbanden uit de Wet inkomstenbelasting 2001

Bovenstaand figuur laat de relaties tussen de verschillende beslissingen zien, die moeten worden genomen. Om de beslissing te nemen op “Inkomen uit werk en woning”, moet eerst een beslissing worden genomen over, “belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen”, “belastbare inkomsten uit eigen woning” en

5.4 Superioriteitsregel en Specialiteitsregel

Naast bovenstaande relaties tussen contexten bestaan ook relaties tussen de contexten op basis van derogatie. Derogatie is de term om de buitenwerkingstelling van een rechtsnorm te beschrijven en in geval van conflicterende rechtsnormen te bepalen welke rechtsnorm prevaleert. Daarnaast wordt derogatie ook wel gebruikt om wettelijke bepalingen buiten werking te stellen, ook wel abrogatie genoemd.

Er zijn twee soorten regels die van belang zijn voor het bepalen van de van toepassing zijnde rechtsnormen:

- De superioriteitsregel (in het Latijn: *lex superior derogat legi inferiori*). De superioriteitsregel geeft aan dat bij een conflict tussen regels van verschillende

rang, de regels afkomstig van een hoger orgaan of regeling die van een lagere buiten werking stellen.

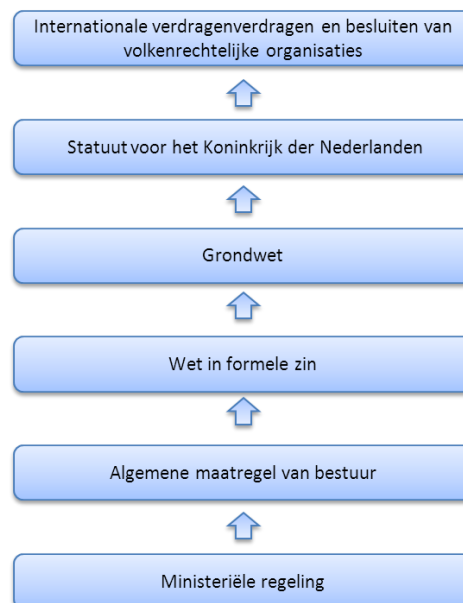
- De specialiteitsregel (in het Latijn: *lex specialis derogat legi generali*). De specialiteitsregel houdt in dat bij een conflict tussen regels van gelijke rang de meer specifieke regeling voorgaat.

De volgende relaties kunnen worden gelegd tussen contexten:

- Context A is relevante hogere regelgeving van context B. Dit is de toepassing van de superioriteitsregel.
- Context A is de meer specifieke regelgeving van context B. Dit is de toepassing van de specialiteitsregel.

5.4.1 Superioriteitsregel

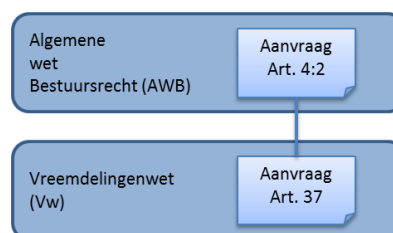
De in Nederland gebruikelijk gehanteerde rangorde voor de superioriteitsregel is weergegeven in Figuur 9.



Figuur 9 De rangorde voor superioriteitsregel

5.4.2 Specialiteitsregel

Een voorbeeld van de toepassing van de specialiteitsregel is gegeven in de onderstaande figuur.



Figuur 10 Voorbeeld van het specialiteitsregel.

Bovenstaande figuur toont de specialisatie relatie tussen de Algemene wet bestuursrecht en de vreemdelingenwet ten aanzien van de regels over het begrip 'Aanvraag'. Dit betekent dat de Vreemdelingenwet een meer specifieke regeling is dan de Algemene wet bestuursrecht. Bij een conflict over regels zullen de regels uit de Vreemdelingenwet dus voorgaan.

Een ander voorbeeld van de specialiteitsregel is artikel 55 uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen. Dit artikel is een 'lex specialis' t.o.v. de Wet politiegegevens. De politie heeft de op artikel 55 Algemene wet inzake rijksbelastingen gebaseerde wettelijke plicht om aan de inspecteur op diens verzoek ter uitvoering van de belastingwet inlichtingen te verstrekken.

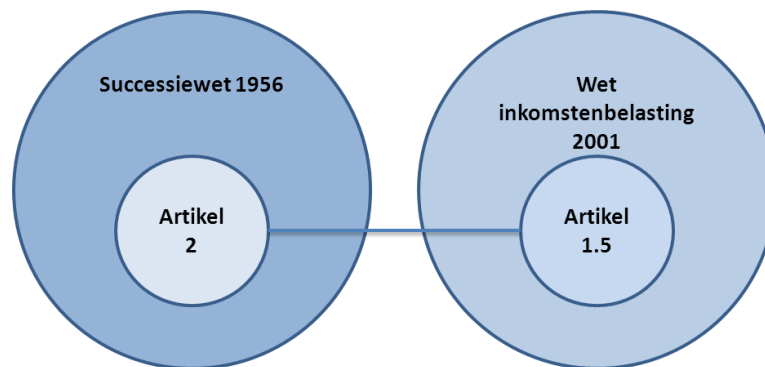
5.5 Verwijzingen

In wetteksten wordt vaak naar andere wetten en/of artikelen uit andere wetten verwezen. Deze verwijzingen tussen wetten en/of artikelen kunnen ook gezien worden als relaties tussen contexten. Hieronder is een voorbeeld gegeven van een dergelijk relatie die te vinden is in de Successiewet 1956 Artikel 2.

Artikel 2

*Indien een Nederlander op grond van het eerste lid geacht wordt in Nederland te wonen, worden de partner en de kinderen die jonger zijn dan 27 jaar en die in belangrijke mate door hem worden onderhouden in de zin van **artikel 1.5 van de Wet inkomstenbelasting 2001**, tevens geacht in Nederland te wonen.*

Hieronder is in een figuur de relatie van de contexten van artikel 2 uit de Successiewet 1956 en artikel 1.5 uit de wet inkomstenbelasting 2001 weergegeven.



Figuur 11 Expliciete relatie tussen twee artikelen

In Figuur 11 is te zien dat een relatie tussen de twee artikelen ook betekent een relatie tussen de contexten van de twee wetten bestaat.

6 Analyse voor ontwerp van producten en diensten

Wetgeving en uitvoeringsbeleid zijn geformuleerd in natuurlijke taal. Hoewel conventies en regels gelden voor de redactie van wetgeving die zijn neergelegd in de Aanwijzingen voor de regelgeving, bestaat tamelijk veel variatie in de wijze waarop wetgeving is geformuleerd. Daardoor bevat wetgeving veel interpretatiemogelijkheden en is het niet eenvoudig om eisen hieruit eenduidig te destilleren en om te zetten in specificaties. In de volgende hoofdstukken worden aanwijzingen gegeven voor het interpreteren van stukken van de wetgeving.

Daarnaast worden sommige onderdelen van de wetgeving door de wetgever vanzelfsprekend geacht (bv. de verhouding tussen een specifieke wet en de Algemene wet bestuursrecht) en daarom impliciet gelaten. Om producten en diensten eenduidig te kunnen beschrijven moeten ook de relevante impliciet gelaten onderdelen in wetgeving expliciet worden gemaakt.

Om tot eenduidige, valide (en te valideren) eisen aan de inrichting van bedrijfsonderdelen en applicaties te komen, is dus analyse, explicitering en aanvulling nodig. Dit is en blijft werk voor deskundigen.

6.1 Rechten en plichten

Wet- en regelgeving is voor een belangrijk deel een beschrijving van de rechten en plichten van burgers, bedrijven en overheid. Wanneer een recht wordt beschreven in de wet is het altijd zo dat iemand anders een plicht opgelegd krijgt. Het is belangrijk de rechten en plichten in kaart te brengen. Zij vormen een belangrijke basis voor het definiëren van de diensten van de overheid.

Artikel 3.156. Vragen van een beschikking

1. De belastingplichtige die zekerheid wenst omtrent de vraag of de voordelen die hij in een kalenderjaar geniet of zal gaan genieten uit een arbeidsrelatie of uit arbeidsrelaties waarin sprake is van hetzelfde soort van werkzaamheden die onder overeenkomstige condities worden verricht, worden aangemerkt als winst uit een onderneming, als loon of als resultaat uit overige werkzaamheden, kan een verzoek indienen bij de inspecteur. De inspecteur beslist op het verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking.

In bovenstaand voorbeeld is het recht van een 'belastingplichtige die zekerheid wenst ...' geannoteerd, namelijk 'De belastingplichtige die zekerheid wenst ... kan een verzoek indienen bij de inspecteur' en de plicht van de inspecteur te weten 'De inspecteur beslist op het verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking'.

6.2 Rechtssubject

Diegene waarop de rechten en plichten van toepassing zijn wordt een rechtssubject genoemd. Een rechtssubject is de drager van subjectieve rechten en plichten. Een voorbeeld van het annoteren van rechtssubjecten is hieronder gebeurd op basis van de Wet inkomstenbelasting 2001 Afdeling 3.15. Zekerheid omtrent de aard van de voordelen uit een arbeidsrelatie Artikel 3.156. Vragen van een beschikking.

Artikel 3.156. Vragen van een beschikking

1. De **belastingplichtige die zekerheid wenst** omtrent de vraag of de voordelen die hij in een kalenderjaar geniet of zal gaan genieten uit een arbeidsrelatie of uit arbeidsrelaties waarin sprake is van hetzelfde soort van werkzaamheden die onder overeenkomstige condities worden verricht, worden aangemerkt als winst uit een onderneming, als loon of als resultaat uit overige werkzaamheden, kan een verzoek indienen bij de inspecteur. De **inspecteur** beslist op het verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking.

In bovenstaand voorbeeld zijn twee rechtssubjecten geannoteerd te weten de belastingplichtige die zekerheid wenst en de inspecteur.

6.3 Rechten, plichten en rechtssubjecten

Zoals gezegd zijn de rechtssubjecten uit 6.2 de dragers van de rechten en plichten uit 6.1. De relatie tussen rechtssubjecten en rechten en plichten kunnen ook worden geannoteerd.

Artikel 3.156. Vragen van een beschikking

1. De **belastingplichtige die zekerheid wenst** omtrent de vraag of de voordelen die hij in een kalenderjaar geniet of zal gaan genieten uit een arbeidsrelatie of uit arbeidsrelaties waarin sprake is van hetzelfde soort van werkzaamheden die onder overeenkomstige condities worden verricht, worden aangemerkt als winst uit een onderneming, als loon of als resultaat uit overige werkzaamheden, kan een verzoek indienen bij de inspecteur. De **inspecteur beslist op het** verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking.

In de onderstaande tabel zijn de bovenstaande annotaties weergegeven. De tabel geeft twee relaties weer: één tussen een rechtssubject en een recht en één tussen een rechtssubject en een plicht. De betekenis van die relatie is dat het rechtssubject het recht heeft of de plicht heeft.

Rechtssubject	Betekenis relatie	Recht	Plicht
Belastingplichtige	Is het rechtssubject van de rechtsnorm	De belastingplichtige die zekerheid wenst ... kan een verzoek indienen bij de inspecteur	
Inspecteur	Is het rechtssubject van de rechtsnorm		De inspecteur beslist op het verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking

Tabel 1 Relatie tussen rechtssubject en rechten en plichten.

6.4 Rechtsnormen

6.4.1 Soorten rechtsnormen

Een rechtsnorm is in het recht een bepaling die het gedrag van rechtssubjecten regelt. De volgende soorten rechtsnormen worden onderscheiden:

- Gedragsnormen; te weten normen die rechts(handelingen) normeren door ze te gebieden, verbieden of toe te staan. Hieronder vallen de:
 - Verplichtende rechtsnormen; die rechts(handelingen) normeren door ze te gebieden, verbieden. Zie 6.4.4.
 - Veroorlopende rechtsnormen die rechts(handelingen) normeren door ze toe te staan. Zie 6.4.5.

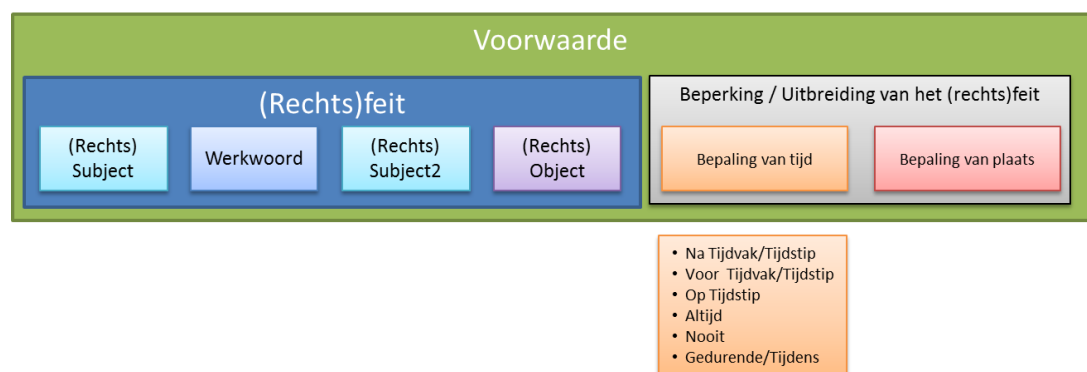
- Sanctienormen; Normen die de sanctie beschrijven die volgt op de overtreding van een verplichtende rechtsnorm. Zie 6.4.7.
- Bevoegdheid verlenende normen; Normen die aangeven dat een bepaalde bevoegdheid wordt verleend aan staatsorganen, rechtspersonen en natuurlijke personen. De bevoegdheid betreft het verrichten van rechtshandelingen om daardoor rechtsgevolgen in het leven te roepen. Zie 6.4.8.
- Derogerende normen; Normen die zorgen dat een ander geldend recht voor bepaalde gevallen buiten toepassing verklaart. Zie 6.4.9.
- Abrogerende rechtsnorm; een abrogerende rechtsnorm is een derogerende norm die een rechtsnorm geheel opheft. Abrogatie betekent namelijk afschaffing.

6.4.2 Structuur van een rechtsnorm

Een rechtsnorm bestaat uit de volgende bestanddelen (Kloosterhuis, 2001):

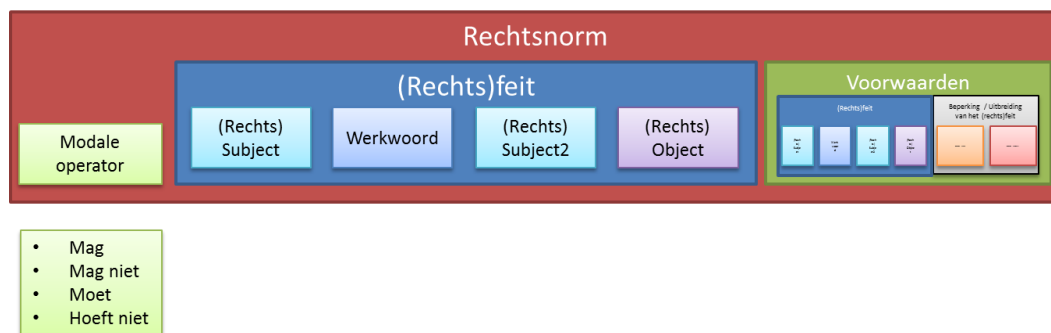
- De omschrijving van één of twee rechtssubject(en) van wie het handelen wordt genormeerd;
- De omschrijving van het rechtsobject waarop het handelen betrekking heeft;
- De omschrijving van een handeling die aangeeft tot welk type de handelingen behoren die de rechtsnorm normeert;
- Een deontische modaliteit (zie 6.4.3) die de wijze van normering aangeeft; Dit bepaalt of de in de rechtsnorm omschreven handelingen verboden, geboden of toegestaan zijn.
- Aanduidingen van tijd en plaats;
- Normconditie, omschrijving van een of meer voorwaarden waaraan:
 - moet worden voldaan;
 - niet mag worden voldaan.

De voorwaarden in een normconditie heeft de volgende structuur:



Figuur 12 Structuur van een voorwaarde

De structuur van de rechtsnorm inclusief de normconditie is weergegeven in een figuur Figuur 13.



Figuur 13 Structuur van een rechtsnorm

Een voorbeeld van een rechtsnorm is:

De werknemer kan de werkgever verzoeken om aanpassing van de uit zijn arbeidsovereenkomst of publiekrechtelijke aanstelling voortvloeiende arbeidsduur, indien de werknemer ten minste een jaar voorafgaand aan het beoogde tijdstip van ingang van die aanpassing in dienst is bij die werkgever. (Wet aanpassing arbeidsduur, Artikel 2 lid 1)

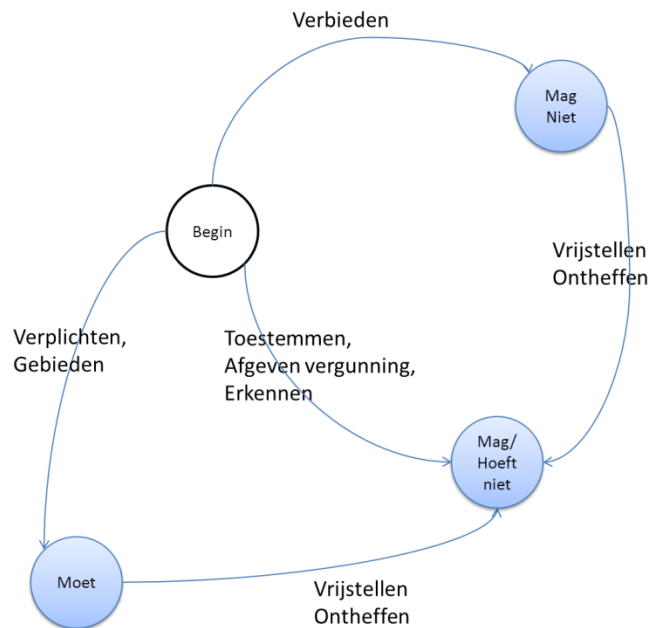
In bovenstaande rechtsnorm worden twee rechtssubjecten genoemd te weten “werknemer” en “werkgever”. De rechtshandeling die wordt genormeerd is “De werknemer verzoek de werkgever om aanpassing van de uit zijn arbeidsovereenkomst of publiekrechtelijke aanstelling voortvloeiende arbeidsduur”. Het woord “kan” is de modale operator die de modaliteit van de rechtsnorm bepaald. Achter “indien” wordt de voorwaarde genoemd waaronder de rechtsnorm geldt “de werknemer ten minste een jaar voorafgaand aan het beoogde tijdstip van ingang van die aanpassing in dienst is bij die werkgever”. Het rechtsobject waarop dit handelen betrekking heeft wordt niet duidelijk in lid 1. Daarvoor is het noodzakelijk m lid 3 te lezen:

Het verzoek om aanpassing van de arbeidsduur wordt ten minste vier maanden vóór het beoogde tijdstip van ingang van de aanpassing schriftelijk bij de werkgever ingediend onder opgave van het tijdstip van ingang, de omvang van de aanpassing van de arbeidsduur per week of, als de arbeidsduur over een ander tijdvak is overeengekomen over dat tijdvak en de gewenste spreiding van de uren over de week of het anderszins overeengekomen tijdvak . (Wet aanpassing arbeidsduur, Artikel 2 lid 3)

Daar wordt duidelijk dat de rechtshandeling “verzoeken om aanpassing” gebeurt door het indienen van een verzoek om aanpassing arbeidsduur. De rechtsnorm in lid 1 verwijst dus impliciet naar het rechtsobject “verzoek om aanpassing arbeidsduur”.

6.4.3 Wijze van normering

Om de betekenis van een enkele rechtsnormen goed te kunnen begrijpen is het van belang om de modaliteit van de rechtsnorm te kennen. Modaliteiten geven aan op welke specifieke manier een bepaalde rechts(handeling) genormeerd wordt. Wanneer hier gesproken wordt van modaliteiten wordt bedoeld deontische modaliteit, afgeleid van het Griekse woord déon, dat 'moeten' betekent. Deze modaliteiten hebben betrekking begrippen zoals gebod, toestemming, verbod, verplichting. Vaak bestaan directe en indirecte verbanden tussen deze begrippen. In de onderstaande figuur is de relatie weergegeven tussen de begrippen die gehanteerd worden om modaliteiten aan te geven.



Figuur 14 Relaties tussen modaliteiten

In de bovenstaande figuur is een begintoestand 'Begin'. De begintoestand wordt gevormd door een verzameling feiten. Door het beschrijven van (rechts)handelingen zoals 'Verplichten', 'Toestemmen' en 'Verbieden' worden veranderingen op de begintoestand beschreven. Deze veranderingen leiden tot andere werelden weergegeven door de bollen 'Moet', 'Mag / Hoeft niet' en 'Mag niet' waarin de begintoestand is veranderd:

- De wereld 'Moet' wordt beschreven door een verzameling van gewenste (rechts)feiten.
- De wereld 'Mag / Hoeft niet' wordt beschreven door een verzameling van mogelijke (rechts)feiten.
- De wereld 'Mag niet' wordt beschreven door een verzameling van ongewenste (rechts)feiten.

De veranderingen zijn beschreven door het veranderen van de feiten in de begintoestand. Door middel van het gebruiken van modaliteiten worden de gewenste en ongewenste situaties beschreven van de relaties tussen burgers, bedrijven en overheid geëxpliciteerd.

6.4.4 Gedragsnormen - verplichtende rechtsnormen

6.4.4.1 Gebod

Een gebod legt een verplichting op om op een bepaalde manier te handelen. Geboden worden in principe geformuleerd in de indicatief presens (de actieve vorm, tegenwoordige tijd), dus zonder hulpwerkwoorden of hulpconstructies als moeten, dienen, verplicht zijn etc. Bij het analyseren van wetsteksten en het annoteren van geboden daarin, moet men er dus op bedacht zijn dat rechtsnormen soms enigszins ‘verstopt’ kunnen zitten in de tekst. Ondanks het genoemde principe uit aanwijzing 53 van de Aanwijzingen voor de regelgeving, worden ook vaak hulpwerkwoorden of hulpconstructies gebruikt in wetgeving. Een voorbeeld van een gebod is te vinden in artikel 8 van de Algemene wet rijksbelastingdienst.

Artikel 8

1. *leder die is uitgenodigd tot het doen van aangifte, is gehouden aangifte te doen* door:
 - a. *de in de uitnodiging gevraagde gegevens duidelijk, stellig en zonder voorbehoud op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te vullen, te ondertekenen en in te leveren of toe te zenden, alsmede*
 - b. *de in de uitnodiging gevraagde bescheiden of andere gegevensdragers, dan wel de inhoud daarvan, op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te leveren of toe te zenden.*

In bovenstaand voorbeeld is een gebod geannoteerd, te weten het gebod “Ieder die is uitgenodigd tot het doen van aangifte, is gehouden aangifte te doen”. Een voorbeeld van een gebod beschreven met een Indicatief presens is te vinden in Algemene wet rijksbelastingdienst artikel 9.

Artikel 9

Met betrekking tot belastingen welke ingevolge de belastingwet bij wege van aanslag worden geheven, wordt de aangifte gedaan bij de inspecteur binnen een door deze gestelde termijn van ten minste een maand na het uitnodigen tot het doen van aangifte.

Een voorbeeld van een gebod beschreven met een hulpconstructie is te vinden in Wet op de omzetbelasting 1968 artikel 35.

Artikel 35

1. *Iedere ondernemer draagt er zorg voor dat door hemzelf dan wel, in zijn naam en voor rekening, door zijn afnemer of een derde, een factuur wordt uitgereikt:*
(...)
5. *De factuur moet worden uitgereikt vóór de vijftiende dag na de maand waarin de levering of de dienst is verricht. (...)*

6.4.4.2 Verbod

Een verbod houdt een verplichting in tot niet handelen of tot nalaten. Verboden worden geformuleerd met zinsneden als ‘het is verboden’, ‘het is niet toegestaan’ etc. Soms

wordt ook de indicatief presens gebruikt. Om het verbodskarakter tot uitdrukking te brengen wordt daarbij dan meestal een ontkenning (negatie) gebruikt. Een voorbeeld van een dergelijk verbod is te vinden in artikel 8 van de Flora- en faunawet.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

6.4.5 Gedragsnormen - veroorlovende rechtsnormen

6.4.5.1 Vergunning

Het komt vaak voor dat in wetgeving het mogen verrichten van bepaalde handelingen afhankelijk wordt gemaakt van een vooraf te nemen beschikking. Hiervoor wordt in principe de term *vergunning* gebruikt. Hieronder worden twee voorbeelden gegeven van zo'n beschikking die het recht geeft om handelingen uit te voeren.

Artikel 2.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Het is verboden zonder omgevingsvergunning een project uit te voeren, voor zover dat geheel of gedeeltelijk bestaat uit:

- a. *het bouwen van een bouwwerk,*
- b. *etc...*

In bovenstaand voorbeeld de omgevingsvergunning die het recht geeft om een project uit te voeren.

Artikel 33g Wet op de omzetbelasting

1. (...)

2. *De ondernemer die niet in Nederland woont of is gevestigd en aldaar geen vaste inrichting heeft, kan in Nederland een fiscaal vertegenwoordiger aanstellen ter zake van zijn leveringen en diensten waarvoor hij de belasting verschuldigd is en ter zake van zijn intracommunautaire verwervingen en invoer. De fiscaal vertegenwoordiger treedt op namens de ondernemer en treedt in zijn plaats met betrekking tot alle rechten en verplichtingen die hij heeft inzake de aangifte en de betaling van de belasting, alsmede de verplichtingen bedoeld in artikel 37a.*

3. *Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald in welke gevallen een ondernemer als bedoeld in het eerste lid verplicht is een fiscaal vertegenwoordiger aan te stellen.*

4. *De fiscaal vertegenwoordiger dient in het bezit te zijn van een daartoe verstrekte vergunning van de inspecteur.*

In bovenstaand voorbeeld de vergunning die het recht geeft om fiscaal vertegenwoordiger te zijn. In wetgeving bestaan ook andere termen voor dit soort beschikkingen, zoals toelating, registratie. Voorbeeld van zo'n vergunning die met een andere term wordt aangeduid is te vinden in Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden artikel 41.

Artikel 41

registratie: bestuursrechtelijk besluit waarmee toestemming wordt gegeven om een biocide met een gering risico op de markt te brengen;

toelating: bestuursrechtelijk besluit waarmee wordt toegestaan dat een biocide op de markt wordt gebracht;

6.4.5.2 Ontheffing

Het komt ook voor dat wetgeving de mogelijkheid creëert om in een individueel geval bij beschikking een uitzondering te maken op een wettelijk verbod of gebod. Daarvoor wordt in principe de term *ontheffing* gebruikt (zie artikel 125 Aanwijzingen voor de regelgeving). Een voorbeeld van een dergelijke ontheffing is te vinden in de Algemene wet inzake rijksbelastingen:

Artikel 8

1. *Ieder die is uitgenodigd tot het doen van aangifte, is gehouden aangifte te doen door:*
 - a. *de in de uitnodiging gevraagde gegevens duidelijk, stellig en zonder voorbehoud op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te vullen, te ondertekenen en in te leveren of toe te zenden, alsmede*
 - b. *de in de uitnodiging gevraagde bescheiden of andere gegevensdragers, dan wel de inhoud daarvan, op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te leveren of toe te zenden.*
2. *Bij ministeriële regeling kan worden bepaald:*
 - a. *voor welke belastingen of groepen van belastingplichtigen of inhoudingsplichtigen het doen van aangifte uitsluitend langs elektronische weg kan geschieden, en*
 - b. *onder welke voorwaarden **hiervan door de inspecteur bij voor bezwaar vatbare beschikking ontheffing kan worden verleend.***

In bovenstaand artikel is de ontheffing “hiervan door de inspecteur bij voor bezwaar vatbare beschikking ontheffing kan worden verleend” geannoteerd.

6.4.5.3 Vrijstelling

Het is ook mogelijk om bij een besluit van algemene strekking (vaak een ministeriële regeling) een uitzondering op een wettelijk verbod of gebod te maken voor een groep van rechtssubjecten of rechtsfeiten. Daarvoor wordt in wetgeving de term *vrijstelling* gebruikt (zie artikel 125 Aanwijzingen voor de regelgeving). De termen ontheffing en vrijstelling worden echter nog wel eens door elkaar gehaald in wetgeving. Een voorbeeld van een ontheffing is te vinden in de Wet op de omzetbelasting 1968.

Artikel 21

Bij ministeriële regeling wordt, onder daarbij te stellen voorwaarden en beperkingen, vrijstelling van belasting verleend voor:

- a. de invoer van goederen waarvoor aanspraak op vrijstelling van douanerechten bestaat;*
- b. de invoer van goederen in de zin van artikel 18, eerste lid, onderdeel b, indien aanspraak op vrijstelling van rechten bij invoer zou bestaan indien de goederen zouden zijn ingevoerd in de zin van artikel 18, eerste lid, onderdeel a;*
- c. de invoer van goederen waarvan de levering in Nederland in elk geval is vrijgesteld;*
- d. de invoer van goederen die worden verzonden of vervoerd naar een andere lidstaat wanneer degene die de goederen heeft ingevoerd deze levert met toepassing van de bij deze wet behorende tabel II, onderdeel a, post 6.*

Een voorbeeld van uitzonderingen op een wettelijk verbod waarvoor de term vrijstelling wordt gebruikt, maar die feitelijk een ontheffing betreft is te vinden in de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden artikel 64.

Artikel 64

Het college kan op aanvraag vrijstelling verlenen van de verboden, bedoeld in de artikelen 42, 43 en 43a, voor een biocide met betrekking tot een proef of experiment voor onderzoek of ontwikkelingsdoeleinden, indien de proef of het experiment naar het oordeel van het college onder gecontroleerde omstandigheden en voor beperkte hoeveelheden en oppervlakten wordt uitgevoerd.

6.4.5.4 Erkenning

Een beschikking waarbij wordt vastgesteld dat een natuurlijk persoon of rechtspersoon aan bepaalde eisen voldoet wordt in wetgeving gebruikelijk aangeduid als een *erkenning* (zie artikel 125 Aanwijzingen voor de regelgeving). Een voorbeeld van een erkenning is te vinden in de Wet op de erkende onderwijsinstellingen.

Artikel 3

Onze Minister erkent een instelling, indien zij voldoet aan de voorschriften van deze wet en van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 9, tweede lid. Daar waar de erkenning betrekking heeft op een instelling die mede landbouwonderwijs verzorgt, handelt Onze Minister in overeenstemming met de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

6.4.6 Voorschriften en beperkingen

Aan de bevoegdheid tot het verlenen van een vrijstelling, ontheffing of vergunning kan de bevoegdheid worden gekoppeld om bijvoorbeeld een begrenzing naar tijd of plaats aan te brengen. Daarvoor wordt in wetgeving de term *beperking* gebruikt (Aanwijzingen voor de regelgeving 127). Daarnaast kan de mogelijkheid worden gecreëerd om bij een beschikking verplichtingen op te leggen. Daarvoor wordt gebruikelijk de term *voorschriften* gebruikt (Aanwijzingen voor de regelgeving 128).

Overigens ligt de categorie wetsbepalingen waarin deze concepten voorkomen op de grens van gedrags- en bevoegdheidsnormen. Beperkingen en voorschriften reguleren

het gedrag van betrokkene, maar de wettelijke bepalingen bevatten meestal alleen de toedeling van de bevoegdheid om dit te doen. Voorbeelden zijn hieronder weergegeven:

Artikel 14, tweede lid, Vreemdelingenwet

2. Een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd wordt verleend onder **beperkingen**, verband houdende met het doel waarvoor het verblijf is toegestaan. Aan de vergunning kunnen **voorschriften** worden verbonden. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de beperkingen en voorschriften.

Artikel 15 Vreemdelingenwet

In de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 14, tweede lid, wordt bepaald, dat de verblijfsvergunning voor bepaalde tijd, bedoeld in artikel 14, **kan worden verleend onder een beperking** verband houdende met gezinshereniging en gezinsvorming aan gezinsleden van Nederlanders en vreemdelingen die rechtmatig verblijven als bedoeld in artikel 8, onder a tot en met e en l.

Artikel 2.22 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

1. In een omgevingsvergunning worden het project en de activiteiten waarop het betrekking heeft, duidelijk beschreven.
2. Aan een omgevingsvergunning worden de **voorschriften** verbonden, die nodig zijn met het oog op het belang dat voor de betrokken activiteit is aangegeven in het bepaalde bij of krachtens de artikelen 2.10 tot en met 2.20. Indien toepassing is gegeven aan artikel 2.27, vierde lid, worden aan een omgevingsvergunning tevens de bij de verklaring aangegeven **voorschriften** verbonden. De aan de omgevingsvergunning verbonden **voorschriften** zijn op elkaar afgestemd. (...)

Twee voorbeeld van gebruik van de term voorwaarden (waar sprake is van voorschriften) zijn te vinden in de Wet op de accijns. In Artikel 42 a is het volgende voorbeeld te vinden:

Artikel 42a Wet op de accijns

1. In afwijking van artikel 40, eerste lid, kan, indien degene die een vergunning voor een accijnsgoederenplaats wil verkrijgen niet beschikt over een plaats waar accijnsgoederen worden vervaardigd dan wel opgeslagen, een verzoek om een vergunning voor een accijnsgoederenplaats door de inspecteur worden toegewezen, indien deze persoon in Nederland is gevestigd en in de uitoefening van zijn bedrijf optreedt als:
 - a. (...)
2. Bij algemene maatregel van bestuur worden **voorwaarden** en beperkingen gesteld waaronder de vergunning, bedoeld in het eerste lid, wordt verleend. (...)

In Artikel 44 is het volgende voorbeeld te vinden:

Artikel 44

1. De vergunning vermeldt voor welke soort of voor welke soorten accijnsgoederen de accijnsgoederenplaats als zodanig is aangewezen.
2. In de vergunning bepaalt de inspecteur zo nodig nader op welke wijze aan de bij of krachtens deze wet gestelde **voorwaarden** moet worden voldaan.
3. De inspecteur kan in de vergunning nadere **voorwaarden** opnemen ter verzekering van een juiste toepassing van het bepaalde bij of krachtens deze wet.

6.4.7 Sanctienormen

Sanctienormen zijn normen die aangeven welke sanctie volgt op de overtreding van een verplichtende rechtsnorm. Een dergelijke sanctienorm heeft meestal de volgende vorm:

Indien niet verplichtende rechtsnorm dan sanctie

Een voorbeeld van een sanctienorm is te vinden in de Algemene wet inzake rijksbelastingen Artikel 67c.

Artikel 67c

1. *Indien de belastingplichtige of de inhoudingsplichtige de belasting welke op aangifte moet worden voldaan of afgedragen niet, gedeeltelijk niet, dan wel niet binnen de in de belastingwet gestelde termijn heeft betaald, vormt dit een verzuim ter zake waarvan de inspecteur hem een bestuurlijke boete van ten hoogste € 4 920 kan opleggen.*
2. *Bij niet of gedeeltelijk niet betalen legt de inspecteur de boete op, gelijktijdig met de vaststelling van de naheffingsaanslag.*
3. *De bevoegdheid tot het opleggen van de boete wegens niet tijdig betalen vervalt door verloop van vijf jaren na het einde van het kalenderjaar waarin de belastingschuld is ontstaan.*
4. *Artikel 20, eerste lid, tweede volzin, en tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.*

6.4.8 Bevoegdheid verlenende normen

Binnen bevoegdheid verlenende normen wordt onderscheid gemaakt tussen *gebonden* en *discretionaire bevoegdheden*.

6.4.8.1 Gebonden bevoegdheden

Een gebonden bevoegdheid betekent dat het bestuursorgaan geen ruimte wordt gelaten bij het nemen van een beslissing. De criteria of eisen zijn dwingend en limitatief voorgeschreven in de wettelijke regeling. Een *gebonden bevoegdheid* wordt in de regel geformuleerd met gebruik van de indicatief presens, eventueel met ontkenning indien het gaat om een beperking van een bevoegdheid.

Een voorbeeld van een gebonden bevoegdheid verlenende norm is te vinden in de Algemene wet inzake rijksbelastingen artikel 12:

Artikel 12

De inspecteur neemt het besluit om aan hem die aangifte heeft gedaan, geen aanslag op te leggen, bij voor bezwaar vatbare beschikking.

En in artikel 9 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen:

Artikel 9

3. De inspecteur kan niet eerder dan na verloop van de in het eerste, onderscheidenlijk tweede lid genoemde termijn de belastingplichtig aanmanen binnen een door hem te stellen termijn aangifte te doen.

En in artikel 21f van de Algemene wet inzake rijksbelastingen:

Artikel 21f

1. Een afnemer gebruikt een inkomensgegeven uitsluitend bij de uitoefening van een op grond van een wettelijk voorschrift verleende bevoegdheid tot gebruik van dit gegeven.

6.4.8.2 Discretionaire bevoegdheden

Bij een discretionaire bevoegdheid laat de wetgeving ruimte aan het desbetreffende bestuursorgaan (meestal de minister, het zogenoemde *bevoegd gezag*) om een afweging te maken. Aan de toe te passen regels ligt vaak een afweging aan ten grondslag, waarbij ook subjectieve maatstaven een rol spelen, zoals de aard en de omstandigheden van het specifieke geval.

Een *discretionaire bevoegdheid* wordt in de regel geformuleerd met het werkwoord *kunnen* of een formulering als *is bevoegd* of *naar zijn oordeel*.

Een voorbeeld van een *discretionaire bevoegdheid* verlenende norm is te vinden in de Vreemdelingenwet artikel 14, eerste lid:

Artikel 14

1. Onze Minister is bevoegd:

- a. de aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd in te willigen, af te wijzen dan wel niet in behandeling te nemen;
- b. de aanvraag tot het verlengen van de geldigheidsduur ervan in te willigen, af te wijzen dan wel niet in behandeling te nemen;
- c. een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd te wijzigen, hetzij op aanvraag van de houder van de vergunning hetzij ambtshalve wegens veranderde omstandigheden;
- d. een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd in te trekken;
- e. ambtshalve een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd te verlenen.

En in Artikel 65, eerste lid van de Algemene wet inzake rijksbelastingen:

Artikel 65

Een onjuiste belastingaanslag of beschikking kan door de inspecteur ambtshalve worden verminderd. Een in de belastingwet voorziene vermindering, ontheffing of teruggaaf kan door hem ambtshalve worden verleend.

Een voorbeeld van een bepaling met veel ruimte voor afweging (zowel door de formulering van de bevoegdheid als door de aard van de criteria) is artikel 29, eerste lid, Vreemdelingenwet (asiel):

Artikel 29

1. Een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd als bedoeld in artikel 28 *kan worden verleend* aan de vreemdeling:

- a. die verdragsvluchteling is;
- b. die aannemelijk heeft gemaakt dat hij gegronde redenen heeft om aan te nemen dat hij bij uitzetting een reëel risico loopt om te worden onderworpen aan:
 1. doodstraf of executie;
 2. folteringen, onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen; of
 3. ernstige en individuele bedreiging van het leven of de persoon van een burger als gevolg van willekeurig geweld in het kader van een internationaal of binnenlands gewapend conflict;
- c. van wie *naar het oordeel van Onze Minister* op grond van klemmende redenen van humanitaire aard die verband houden met de redenen van zijn vertrek uit het land van herkomst, in redelijkheid niet kan worden verlangd dat hij terugkeert naar het land van herkomst;
- d. voor wie terugkeer naar het land van herkomst naar het oordeel van Onze Minister van bijzondere hardheid zou zijn in verband met de algehele situatie aldaar, of
- e. die als echtgenoot of echtgenote of minderjarig kind feitelijk behoort tot het gezin van de vreemdeling, bedoeld onder a tot en met d, die dezelfde nationaliteit heeft als die vreemdeling en gelijktijdig met deze vreemdeling Nederland is ingereisd dan wel is nagereisd binnen drie maanden, nadat aan de vreemdeling, bedoeld onder a tot en met d, de verblijfsvergunning voor bepaalde tijd, bedoeld in artikel 28, is verleend;
- f. die als partner of als meerderjarig kind zodanig afhankelijk is van de vreemdeling, bedoeld onder a tot en met d, dat hij om die reden behoort tot het gezin van deze vreemdeling, die dezelfde nationaliteit heeft als deze vreemdeling en gelijktijdig met deze vreemdeling Nederland is ingereisd dan wel is nagereisd binnen drie maanden, nadat aan de vreemdeling, bedoeld onder a tot en met d, de verblijfsvergunning voor bepaalde tijd, bedoeld in artikel 28, is verleend.

Bevoegdheden worden zo specifiek mogelijk geformuleerd, maar soms bestaat de behoefte aan een algemene mogelijkheid om af te wijken van de wet of een voorziening te kunnen treffen voor bijzonder gevallen. Het gaat dan om gevallen waarin onverkorte toepassing van de wet tot onaanvaardbare consequenties leidt. De basis om af te wijken is te vinden in de algemene rechtsbeginselen. Afwijken kan bijvoorbeeld op basis van het beginsel redelijkheid en billijkheid ook wel *hardheidsclausule* genoemd. (zie ook artikel 131 Aanwijzingen voor de regelgeving).

Voorbeeld uit de Algemene wet rijksbelastingen:

Artikel 63

Onze Minister is bevoegd voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen tegemoet te komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de belastingwet mochten voordoen.

Bevoegdheidsnormen stellen normen aan *toezicht* en *handhaving* (inclusief het opleggen van *sancties*). Ook daarbij is het uiteraard van belang dat de bevoegdheden uitdrukkelijk en specifiek vastgelegd zijn op het niveau van de formele wet, om willekeur te voorkomen.

Voorbeelden uit de Algemene wet rijksbelastingen:

Artikel 81

De ambtenaren belast met het opsporen van bij de belastingwet strafbaar gestelde feiten, *zijn te allen tijde bevoegd* tot inbeslagneming van de ingevolge het Wetboek van Stafvordering voor inbeslagneming vatbare voorwerpen. Zij *kunnen* daartoe hun uitlevering *vorderen*.

Artikel 67a

1. Indien de belastingplichtige de aangifte voor een belasting welke bij wege van aanslag wordt geheven niet, dan wel niet binnen de ingevolge artikel 9, derde lid, gestelde termijn heeft gedaan, vormt dit een verzuim ter zake waarvan de inspecteur hem, uiterlijk bij de vaststelling van de aanslag, *een bestuurlijke boete* van ten hoogste € 4920 *kan opleggen*.
2. Indien over een jaar zowel een aanslag als een conserverende aanslag wordt vastgesteld, wordt de in het eerste lid bedoelde *boete uitsluitend opgelegd* uiterlijk bij het vaststellen van de aanslag. Wordt over een jaar uitsluitend een conserverende aanslag vastgesteld, dan *wordt die boete opgelegd* bij het vaststellen van de conserverende aanslag.

In bovenstaand artikel 67a uit de Algemene wet rijksbelastingen is een discretionaire bevoegdheid (eerste lid) en een gebonden (tweede lid) bevoegdheid opgenomen.

6.4.9 Derogerende normen

Een derogerende rechtsnorm heeft derogatie tot gevolg: het is een expliciete bepaling die het geldend recht voor bepaalde gevallen buiten toepassing verklaart. Dit gebeurt soms om een uitzondering te maken, maar soms ook om normconflicten op te lossen.

In onderstaand artikel 1 uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen lid 3 is een voorbeeld gegeven van een derogerende norm. Lid 3 stelt titel 5.2 en afdeling 10.2.1 van de Algemene wet bestuursrecht voor de heffing van rijksbelastingen buiten toepassing.

Artikel 1

1. De bepalingen van deze wet gelden in Nederland bij de heffing van rijksbelastingen, de heffing van belastingrente, revisierente en bestuurlijke boeten welke ingevolge de belastingwet kunnen worden vastgesteld of opgelegd, alsmede bij de uitvoering van de basisregistratie inkomen, een en ander met uitzondering van de belastingen voor zover voor een belanghebbende na een door de inspecteur gedane uitspraak op bezwaar met betrekking tot deze belastingen beroep openstaat bij de Raad van Beroep voor belastingzaken, bedoeld in hoofdstuk VIII van de Belastingwet BES.
2. Onder rijksbelastingen worden verstaan belastingen welke van rijkswege door de rijksbelastingdienst worden geheven.
3. **Met betrekking tot de heffing van rijksbelastingen blijven titel 5.2 en afdeling 10.2.1 van de Algemene wet bestuursrecht buiten toepassing.**

6.5 Rechtsrelaties

Een rechtsrelatie is een relatie die ontstaat tussen twee personen als gevolg van een rechtshandeling of rechtsgebeurtenis. Als gevolg van deze rechtshandeling of rechtsgebeurtenis zijn de twee personen die participeren in de rechtshandeling of rechtsgebeurtenis sociaal en juridisch aan elkaar verbonden. De rechtshandeling of rechtsgebeurtenis heeft namelijk consequenties voor beide personen, die worden voorgeschreven door de wet- en regelgeving.

De rechtsrelaties van Wesley Newcomb Hohfeld vormen zowel een aanknopingspunt voor het ontdekken van de producten en diensten van een overheidsorganisatie. [Wesley Newcomb Hohfeld](#) (1879 - 1918) was een Amerikaanse jurist. Hij was de auteur van het baanbrekende "[Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning and Other Legal Essays](#)" (1919). Tijdens zijn leven publiceerde hij slechts een klein aantal juridische artikelen. Het "[Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning and Other Legal Essays](#)" heeft echter een belangrijke bijdrage geleverd aan het moderne begrip van de aard van rechten en plichten. Het belang van Hohfeld blijkt wel doordat een leerstoel van de universiteit van Yale naar hem is vernoemd.

Bij het analyseren van wet- en regelgeving zijn de door Hohfeld gedefinieerde kwadranten waardevol voor het begrijpen van de betekenis van de rechtsnormen. De twee kwadranten van Hohfeld zijn hieronder weergegeven:

Juridische relaties		Kwadrant 1 Eerste orde relaties		Kwadrant 2 Tweede orde relaties
Juridische Tegenstellingen		Recht	Plicht	Vermogen
		Geen recht	Vrij(heid)	Onvermogen
Juridische correlatieven ²		Recht	Geen-recht	Vermogen
		Plicht	Vrij(heid)	Aansprakelijkheid

Hohfeld heeft deze kwadranten opgesteld omdat hij van mening was dat er niet precies genoeg werd omgegaan met de begrippen recht en plicht. Hij maakte daarom bovenstaande tabel waarin de verschillende vormen van rechten en plichten naast

² In wederzijdse betrekking staande

Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering

elkaar werden gezet. In de eerste rij van de tabel de juridische tegenstellingen en in de tweede rij de juridische correlatieven. Juridische correlatieven wil zeggen dat deze rechten en plichten in wederzijdse betrekking voorkomen in een rechtsnorm. Dit betekent dat als er in een rechtsnorm gesproken wordt over het 'recht' van een rechtssubject, dan zal er ook altijd een 'plicht' zijn voor een ander rechtssubject. Een voorbeeld van een rechtsnorm met een 'recht' en 'plicht' is hieronder weergegeven. Het voorbeeld komt uit de Wet aanpassing arbeidsduur artikel 2 lid 4.

4. De werkgever pleegt overleg met de werknemer over diens verzoek.

In lid 4 wordt de werkgever een plicht opgelegd en krijgt de werknemer een recht toebedeeld.

Overigens zijn deze kwadranten oorspronkelijk opgesteld in het Engels. Omdat bij de vertaling toch een en ander kwijt raakt van de oorspronkelijke betekenis is de Engelse variant hieronder weergegeven.

Juridische relaties	Kwadrant 1 Eerste orde relaties		Kwadrant 2 Tweede orde relaties	
	Right	Duty	Power	Liability
Jural Opposites	No-right	Privilege	Disability	Immunity
Jural Correlatives	Right	No-right	Power	Disability
	Duty	Privilege	Liability	Immunity

Volgens Hohfeld kunnen de rechtsnormen die beschreven zijn in de wet- en regelgeving kunnen steeds worden toegekend aan een van de volgende categorieën van rechtsrelaties tussen rechtssubjecten:

- Categorie Recht, Plicht; rechtssubject 1 heeft een recht ten opzichte van rechtssubject 2, rechtssubject 2 heeft een plicht ten opzichte van rechtssubject 1.
- Categorie Geen-recht, Vrij(heid) ; rechtssubject 1 heeft geen-recht ten opzichte van rechtssubject 2, rechtssubject 2 heeft een vrijheid ten opzichte van rechtssubject 1.
- Categorie Vermogen, Aansprakelijkheid; rechtssubject 1 heeft een vermogen ten opzichte van rechtssubject 2, rechtssubject 2 heeft een aansprakelijkheid ten opzichte van rechtssubject 1.
- Categorie Onvermogen, Immunititeit; rechtssubject 1 heeft een onvermogen ten opzichte van rechtssubject 2, rechtssubject 2 heeft een immunititeit ten opzichte van rechtssubject 1.

Twee voorbeelden van rechtsnormen uit het eerste kwadrant zijn hieronder weergegeven. Het voorbeeld komt uit de Wet aanpassing arbeidsduur artikel 2 lid 6.

6. De werkgever stelt de spreiding van de uren vast overeenkomstig de wensen van de werknemer. De werkgever kan de gewenste spreiding van de uren wijzigen, indien hij daarbij een zodanig belang heeft dat de wens van de werknemer daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken.

In de bovenstaande tekst staan twee zinnen:

1. De werkgever stelt de spreiding van de uren vast overeenkomstig de wensen van de werknemer.
2. De werkgever kan de gewenste spreiding van de uren wijzigen, indien hij daarbij een zodanig belang heeft dat de wens van de werknemer daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken.

De eerste zin is een rechtsnorm van de categorie “Recht, Plicht”. Deze rechtsnorm beschrijft de plicht van de werkgever om de spreiding van de uren vast te stellen overeenkomstig de wensen van de werknemer. Aan de andere kant beschrijft deze rechtsnorm het recht op vaststelling van de spreiding van de uren door de werkgever conform de wensen van de werknemer.

De tweede zin is een rechtsnorm van de categorie “Geen-recht, Vrij(heid)”. Deze rechtsnorm beschrijft de vrijheid van de werkgever om de gewenste spreiding van de uren te wijzigen. Aan de andere kant beschrijft deze rechtsnorm geen recht van de werknemer ten aanzien van de mogelijkheid van de werkgever om de gewenste spreiding van de uren te wijzigen.

Een voorbeelden van een rechtsnormen uit het tweede kwadrant is hieronder weergegeven. Het voorbeeld komt uit de Wet aanpassing arbeidsduur artikel 2 lid 1.

1. De werknemer kan de werkgever verzoeken om aanpassing van de uit zijn arbeidsovereenkomst of publiekrechtelijke aanstelling voortvloeiende arbeidsduur, indien de werknemer ten minste een jaar voorafgaand aan het beoogde tijdstip van ingang van die aanpassing in dienst is bij die werkgever. Voor de berekening van de termijn van een jaar worden perioden waarin arbeid wordt verricht, die elkaar opvolgen met een onderbreking van niet meer dan drie maanden samengeteld. De vorige volzin is van overeenkomstige toepassing op perioden waarin voor verschillende werkgevers arbeid wordt verricht die ten aanzien van de verrichte arbeid redelijkerwijs geacht moeten worden elkaanders opvolger te zijn.

In de eerste zin van dit lid krijgt de werknemer een ‘vermogen’ om een verzoek om aanpassing van zijn arbeidsduur te doen. De werkgever krijgt de ‘aansprakelijkheid’ om dit in verzoek in ontvangst te moeten nemen. De eerste zin is dus een rechtsnorm van de categorie “Vermogen, Aansprakelijkheid”.

Hohfeld leefde in een tijd waarin er nog geen sprake van computers laat staan van digitale communicatie. De opdeling in kwadranten ging ervan uit dat er een duidelijk verschil was tussen rechtsnormen die het ontstaan van een nieuwe rechtsrelatie duiden en normen die opgesteld waren voor het classificeren van feiten binnen bestaande rechtsrelaties. Immers het ontstaan van nieuwe rechtsrelaties ging altijd gepaard met bijvoorbeeld het opstellen van papieren hypotheekakten, koopakten en geboorteakten.

Deze akten werden na ondertekening van beide partijen bindend voor beide rechtssubjecten.

In de huidige digitale wereld zijn de rechtsrelaties van Hohfeld aan het verschuiven. Vroeger was het acceptabel dat je een aanvraag deed bij de overheid, je vervolgens weken moest wachten en na die weken verrast werd met een besluit. In het huidige digitale tijdperk is dit niet acceptabel meer. Na het indienen van een aanvraag (en dus het creëren van een rechtsrelatie) willen burgers de status volgen van deze aanvraag en zien welke actie wordt ondernomen (wijzigingen op een rechtsrelatie), zodat ze niet verrast worden bij het besluit (beëindigen van de rechtsrelatie).

De kwadranten van Hohfeld hebben betrekking op rechtsnormen die de gedragingen van rechtssubjecten regelen. Deze gedragsnormen zijn rechtsnormen die een gedraging gebieden, verbieden of toestaan. Rechtsnormen die een gedraging gebieden of verbieden rekenen we onder de verplichtende rechtsnormen. Rechtsnormen die een gedraging toestaan rekenen we onder de veroorlovende rechtsnormen. In de onderstaande tabel zijn de soorten rechtsnormen en de soort feiten uitgezet. Deze tabel laat zien op welke soort rechtsnormen en welke soort feiten de rechtsrelaties van Hohfeld betrekking hebben weergegeven. In de tabel is te zien dat de rechtsrelaties uit het eerste kwadrant van Hohfeld steeds betrekking hebben op rechtsnormen, die uitleggen hoe feiten moeten worden geclassificeerd. De rechtsrelaties uit het tweede kwadrant hebben betrekking op rechtsnormen die uitleggen welke (on-)mogelijkheden er zijn om rechtsrelaties te creëren.

Soorten rechtsnormen/ Werking op	Feiten	Rechtsfeiten
Rechtsnormen die gebruikt kunnen worden om feiten te classificeren.	Categorieën uit eerste kwadrant	
Rechtsnormen die rechtsrelaties creëren, wijzigen of beëindigen.		Categorieën uit tweede kwadrant

De rechtsnormen uit het tweede kwadrant vormen de basis voor de in te richten producten en diensten van een overheidsorganisatie. De Hohfeld rechtsrelaties beschrijven de relatie tussen twee rechtssubjecten. Wanneer een van deze rechtssubjecten de overheidsorganisatie is, dan zal de overheidsorganisatie moeten zorgen voor producten en diensten die de het creëren van deze rechtsrelaties mogelijk maken.

Omdat in deze tijd het aanbieden en afhandelen van producten en diensten veelal digitaal gebeurt is, kunnen meer rechtsnormen worden geclassificeerd naar een categorie in het tweede kwadrant. Immers wanneer rechtssubjecten tijdens het handelen systemen gebruiken, registreren ze het resultaat van hun handeling meteen. Deze registraties hebben direct hun effect op de rechtsrelatie. Bij het registreren van een verzoek aanpassing arbeidsduur wordt eigenlijk een rechtsrelatie gecreëerd. Bij het inwilligen van het verzoek door de werkgever wordt de relatie gewijzigd. Eigenlijk wordt op dat moment al een beslissing genomen. Deze beslissing zou al bekend kunnen zijn bij de werknemer, omdat zowel werkgever als werknemer de gegevens in het systeem kunnen inzien. Deze beslissing wordt later door middel van een beschikking verstuurd aan de werknemer. De rechtsrelatie is dan volledig afgehandeld. De werkgever

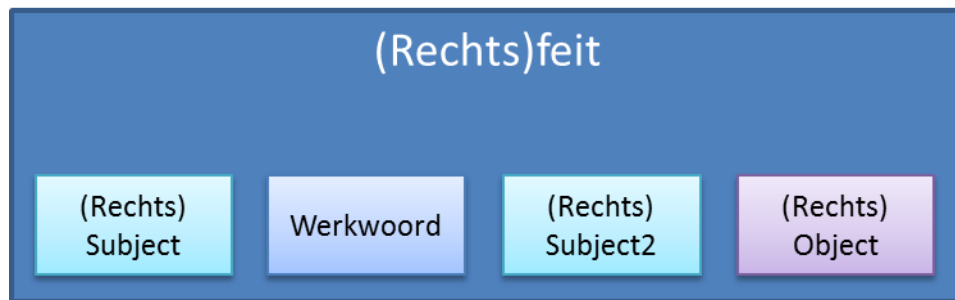
heeft op dat moment geen plichten meer ten opzichte van de werknemer en andersom ook niet.

Voor de rechtsnormen uit het eerste kwadrant geldt dat hiervoor vooral handhavingsdiensten moeten worden ingericht. De overheid zal immers naleving van deze rechtsnormen moeten controleren of stimuleren. Het controleren op deze rechtsnormen gebeurt door het beschouwen van de werkelijke feiten en deze te vergelijken met de beschrijvingen (van de rechtsfeiten) in wet- en regelgeving. Wanneer de feiten te beschouwen zijn als de rechtsfeiten dan kunnen op basis daarvan de rechtgevolgen worden vastgesteld.

7 Analyse voor ontwerp van de administratie

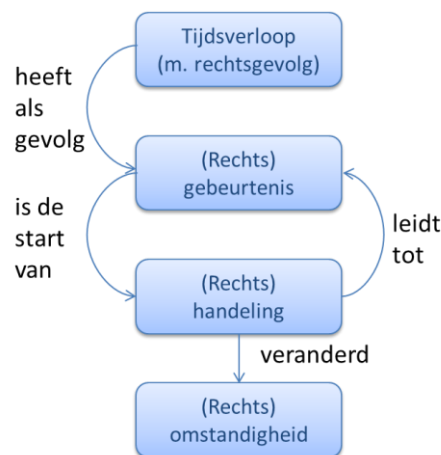
7.1 Rechtsfeiten

Rechtsfeiten zijn feiten waaraan het objectieve recht (de wetgeving) een rechtsgevolg koppelt. Rechtshandelingen, rechtsgebeurtenissen, tijdsverlopen met rechtsgevolg en rechtsomstandigheid zijn soorten rechtsfeiten (Wikipedia - Rechtsfeit). De rechtsfeiten zijn te herkennen aan de structuur zoals te zien in Figuur 15.



Figuur 15 Structuur van een (rechts)feit

Om een goed overzicht te hebben van de in de wet- en regelgeving benoemde soorten rechtsfeiten is het zaak rechtshandelingen, rechtsgebeurtenissen, tijdsverlopen met rechtsgevolg en rechtsomstandigheid te annoteren. Deze indeling zal ons in de ontwerp stappen van wendbare wetsuitvoering van pas komen. Een mooie indeling van rechtsfeiten is overigens te vinden in het rechtsfeitenschema Nederlands privaatrecht en publiekrecht op <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtsfeit>. In Figuur 16 is het verband weergegeven tussen rechtshandelingen, rechtsgebeurtenissen, tijdsverlopen met rechtsgevolg en een rechtsomstandigheid.



Figuur 16 Samenhang tussen een handeling, gebeurtenis, tijdsverloop en omstandigheid.

7.1.1.1 Rechtshandeling

Rechtshandelingen zijn menselijke handelingen met beoogd rechtsgevolg. Dit type rechtsfeiten is veelvuldig in wet en regelgeving te vinden. Voor een voorbeeld van de annotatie van rechtshandelingen is een artikel uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen gebruikt.

Artikel 8

1. Ieder die is uitgenodigd tot het doen van aangifte, is gehouden aangifte te doen door:
 - a. *de in de uitnodiging gevraagde gegevens duidelijk, stellig en zonder voorbehoud op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te vullen, te ondertekenen en in te leveren of toe te zenden, alsmede*
 - b. *de in de uitnodiging gevraagde bescheiden of andere gegevensdragers, dan wel de inhoud daarvan, op bij ministeriële regeling te bepalen wijze in te leveren of toe te zenden.*

In bovenstaand voorbeeld zijn een zestal rechtshandelingen geannoteerd. Het betreffen zes afzonderlijke rechtshandelingen te weten:

- Invullen van de in de uitnodiging gevraagde gegevens.
- Ondertekenen van de in de uitnodiging gevraagde gegevens.
- Inleveren van de in de uitnodiging gevraagde gegevens.
- Toezenden van de in de uitnodiging gevraagde gegevens.
- Inleveren van bescheiden of andere gegevensdragers.
- Toezenden van bescheiden of andere gegevensdragers.

7.1.2 Rechtsgebeurtenis

Om het verband tussen rechtshandelingen in (verschillende) teksten te ontdekken is het zaak om ook de rechtsgebeurtenissen te annoteren. In het onderstaande voorbeeld is een artikel gekozen uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen. De geannoteerde rechtsgebeurtenissen functioneren in dit artikel als een relatie naar de rechtshandelingen uit de Wet inkomstenbelasting 2001.

Hoofdstuk IVA. Basisregistratie inkomen

Artikel 21

In dit hoofdstuk en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. *basisregistratie: verzameling gegevens waarvan bij wet is bepaald dat deze authentieke gegevens bevat;*
- b. *authentiek gegeven: in een basisregistratie opgenomen gegeven dat bij wettelijk voorschrift als authentiek is aangemerkt;*
- c. *verzamelinkomen: verzamelinkomen als bedoeld in artikel 2.18 van de Wet inkomstenbelasting 2001;*
- d. *belastbaar loon: belastbaar loon als bedoeld in artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, met uitzondering van loon dat als een eindheffingsbestanddeel in de zin van die wet is belast;*
- e. *inkomensgegeven:*
 1. *indien over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde verzamelinkomen;*
 2. *indien over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde belastbare loon;*
- f. *afnemer: bestuursorgaan dat op grond van een wettelijk voorschrift bevoegd is tot gebruik van een inkomensgegeven;*
- g. *betrokkene: degene op wie het inkomensgegeven betrekking heeft;*

In bovenstaand voorbeeld zijn twee rechtsgebeurtenis annotaties gemaakt. Strikt genomen betreffen het eigenlijk de volgende vier rechtsgebeurtenissen:

- Over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is vastgesteld
- Over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting wordt vastgesteld
- Over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is vastgesteld
- Over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting wordt vastgesteld

Het verschil tussen rechtshandelingen en rechtsgebeurtenissen is erg klein omdat na een rechtshandeling altijd sprake van een rechtsgebeurtenis.

7.1.3 Rechtsomstandigheid

Een rechtsomstandigheid is omstandigheid waarin een rechtspersoon of natuurlijk persoon m.b.t. zijn rechten en plichten verkeert. Voor natuurlijke personen wordt vaak gesproken van rechtspositie. Het is van belang de rechtsomstandigheid te onderscheiden van rechtshandelingen en rechtsgebeurtenissen, hoewel de omstandigheid waarin iets zich bevindt altijd is af te leiden van de gebeurtenissen of handelingen die hebben plaatsgevonden. Deze omstandigheden moeten separaat worden beschouwd omdat niet altijd alle gebeurtenissen en/of handelingen bekend zijn.

Artikel 78

*Ten aanzien van bij de belastingwet strafbaar gestelde feiten **worden lichamen** voor de toepassing van artikel 2 van het Wetboek van Strafvordering **geacht te wonen, waar zij gevestigd zijn.***

In bovenstaand artikel zijn twee rechtsposities geannoteerd te weten:

- Lichamen wonen in ...
- Lichamen zijn gevestigd in ...

7.1.4 Tijdsverloop met rechtsgevolg

Ook het verlopen van tijd is een verwijzing naar een rechtsfeit. In wet- en regelgeving komen vaak tijdsverlopen met rechtsgevolg voor. Bijvoorbeeld wanneer beschreven wordt dat een recht niet meer kan worden uitgeoefend.

Artikel 67ca

1. Degene die niet voldoet aan de verplichting hem opgelegd bij of krachtens:
 - a. de artikelen 6, derde lid, 43, 44, 47b, tweede lid, 49, tweede lid, en 50, eerste lid;
 - b. artikel 7, tweede lid, van de Wet op de kansspelbelasting;
 - c. de artikelen 28, aanhef en onderdelen a, b, d, en e, 29, 35d, 35e, aanhef en onderdelen a, b, d, en e, 35k, 35l en 35m, aanhef en onderdelen a en c, van de Wet op de loonbelasting 1964;
 - d. artikel 9, eerste lid, van de Wet op de dividendbelasting 1965;
 - e. artikel 35, eerste, tweede, en derde lid, van de Wet op de omzetbelasting 1968, of
 - f. artikel 54 van de Wet op belastingen van rechtsverkeer, begaat een verzuim ter zake waarvan de inspecteur hem een bestuurlijke boete van ten hoogste € 4 920 kan opleggen.
2. De bevoegdheid tot het opleggen van de in het eerste lid bedoelde boete vervalt door **verloop van vijf jaren na het einde van het kalenderjaar waarin de verplichting is ontstaan.**

In bovenstaand voorbeeld is een tijdsverloop geannoteerd te weten 'verloop van vijf jaren na het einde van het kalenderjaar waarin de verplichting is ontstaan'.

7.2 Rechtsregels

Om het overzicht te hebben welke rechtsregels moeten worden gebruikt bij het ontwerp moeten de soorten rechtsregels tijdens de wetsanalyse expliciet worden onderkend. De volgende verschillende soorten rechtsregels kunnen worden onderscheiden:

- Rechtsregels die (rechts)feiten classificeren (Classificatieregels).
- Rechtsregels die gebruikt worden om rechtsgevolgen te bepalen (Rechtsregels voor het bepalen van rechtsgevolgen).
- Rechtsregels die resultaten van toegepaste rechtsregels toewijzen als basis voor andere rechtsregels (Toewijzingsregels).

Vaak hebben rechtsregels vormen als:

'indien' voldaan wordt aan voorwaarde1, voorwaarde2, ... 'dan' resultaat van een beslissing.

7.2.1 Rechtsregels voor classificeren van (rechts)feiten

De feiten in de werkelijkheid worden op basis van wet- en regelgeving beoordeeld of er sprake is van rechtsfeiten. De rechtsregels geven uitleg over hoe (rechts)feiten moeten worden geclassificeerd tot rechtsfeiten.

Classificatieregels hebben over het algemeen het volgende patroon:

'indien' voorwaarde 'dan' feit 'wordt beschouwd als' rechtsfeit.

'indien' voorwaarde 'dan' rechtsfeit 'wordt beschouwd als' rechtsfeit.

Een voorbeeld van een rechtsregel waarin een classificatie wordt uitgelegd is te vinden in artikel 2.1 van de Wet inkomstenbelasting 2001.

Artikel 2.1. Belastingplichtigen

Belastingplichtigen voor de inkomstenbelasting zijn de natuurlijke personen die:

- a. in Nederland wonen (binnenlandse belastingplichtigen) of*
- b. niet in Nederland wonen maar wel Nederlands inkomen genieten (buitenlandse belastingplichtigen).*

Bovenstaande rechtsregel legt heel precies uit hoe natuurlijke personen te classificeren zijn naar belastingplichtigen voor de inkomstenbelasting. Daarnaast wordt uitgelegd hoe belastingplichtigen voor de inkomstenbelasting kunnen worden geclassificeerd in binnenlandse en buitenlandse belastingplichtigen.

Soms worden ook feiten verondersteld terwijl ze niet bewezen of waar zijn. Dit type feiten worden ficties genoemd. Mooi voorbeeld van zo'n fictie is te vinden in de successiewet 1956 Artikel 12. Deze fictiebepaling zorgt ervoor dat het niet mogelijk is dat iemand voor zijn overlijden gauw alles schenkt om zo de erfbelasting te ontduiken.

Artikel 12

- 1. Al wat binnen 180 dagen aan het overlijden voorafgegaan is geschonken door een erflater, die ten tijde van dat overlijden in Nederland woonde, wordt, voor de regeling van de erfbelasting, geacht krachtens erfrecht door het overlijden te zijn verkregen. Al wat wordt verkregen krachtens een schenking die tot stand is gekomen na het overlijden van de schenker, wordt voor de toepassing van deze wet geacht krachtens erfrecht door het overlijden te zijn verkregen.*

7.2.2 Rechtsregels voor het bepalen van de rechtsgevolgen

Om wet- en regelgeving te kunnen uitvoeren is het zeer belangrijk te weten welke rechtsregels gelden bij het nemen van een beslissing. Vaak bepalen rechtsregels welke rechtsgevolgen zijn af te leiden uit rechtsfeiten. Deze rechtsregels zijn van het grootste belang bij het ontwerpen van de gegevensverwerking. Regels waarmee rechtsgevolgen kunnen worden bepaald zien er als volgt uit:

'indien' rechtsfeit 'dan' rechtsgevolg.

Om een voorbeeld te kunnen geven van de annotatie van een rechtsregel is gekozen voor een artikel uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen artikel 21. Artikel 21 bevat de voornamelijk definities van termen relevant voor de basisregistratie inkomen.

Hoofdstuk IVA. Basisregistratie inkomen

Artikel 21

In dit hoofdstuk en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. *basisregistratie: verzameling gegevens waarvan bij wet is bepaald dat deze authentieke gegevens bevat;*
- b. *authentiek gegeven: in een basisregistratie opgenomen gegeven dat bij wettelijk voorschrift als authentiek is aangemerkt;*
- c. *verzamelinkomen: verzamelinkomen als bedoeld in artikel 2.18 van de Wet inkomstenbelasting 2001;*
- d. *belastbaar loon: belastbaar loon als bedoeld in artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, met uitzondering van loon dat als een eindheffingsbestanddeel in de zin van die wet is belast;*
- e. *inkomensgegevens:*
 1. *indien over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde verzamelinkomen;*
 2. *indien over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde belastbare loon;*
- f. *afnemer: bestuursorgaan dat op grond van een wettelijk voorschrift bevoegd is tot gebruik van een inkomensgegeven;*
- g. *betrokkene: degene op wie het inkomensgegeven betrekking heeft;*

In bovenstaand voorbeeld zijn twee rechtsregels geannoteerd.

De eerste regel is:

“indien over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde verzamelinkomen;”

De tweede regel:

“indien over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde belastbare loon.”

Een ander voorbeeld van een dergelijke rechtsregel is te vinden in de Algemene wet inzake rijksbelastingen artikel 11 lid 3. ‘Indien voor het doen van aangifte uitstel is verleend, wordt deze termijn met de duur van dit uitstel verlengd.’

Artikel 11

1. *De aanslag wordt vastgesteld door de inspecteur.*
2. *De inspecteur kan bij het vaststellen van de aanslag van de aangifte afwijken, zomede de aanslag ambtshalve vaststellen.*
3. *De bevoegdheid tot het vaststellen van de aanslag vervalt door verloop van drie jaren na het tijdstip waarop de belastingschuld is ontstaan. Indien voor het doen van aangifte uitstel is verleend, wordt deze termijn met de duur van dit uitstel verlengd.*
4. *Voor de toepassing van het derde lid wordt belastingschuld, waarvan de grootte eerst kan worden vastgesteld na afloop van het tijdvak waarover de belasting wordt geheven, geacht te zijn ontstaan op het tijdstip waarop dat tijdvak eindigt.*

Overigens is de zin “De bevoegdheid tot het vaststellen van de aanslag vervalt door verloop van drie jaren na het tijdstip waarop de belastingschuld is ontstaan.” uiteraard

ook een rechtsregel. De voorwaarde is hier het tijdsverloop met rechtsgevolg: “door verloop van drie jaren na het tijdstip waarop de belastingschuld is ontstaan”.

7.2.3 Toewijzingsregels

Soms vormen de resultaten van een rechtsregel niet direct de basis voor één volgende rechtsregel. Op dat moment moet het resultaat van de ene regel worden toegewezen als basis van een andere regel.

Toewijzingsregels hebben de volgende structuur:

'indien' rechtsfeit 'dan' rechtsfeit.

Een voorbeeld van een dergelijke toewijzing kan ontstaan omdat de resultaten van het classificeren door middel van de classificatieregels uit 7.2.1 niet altijd direct overeen komen met de voorwaarden nodig zijn om te beslissen langs de regels van 7.2.2. Een voorbeeld van een toewijzingsregel die wordt toegepast bij het beslissen over de verschuldigde inkomstenbelasting is te vinden in de wet inkomstenbelasting 2001 Artikel 2.15.

Artikel 2.15. Toerekening inkomensbestanddelen, rendementsgrondslag en geheven dividendbelasting van een minderjarig kind

4. *Indien het gezag over het kind aan meer dan één ouder toekomt, worden de in het tweede lid bedoelde inkomensbestanddelen, rendementsgrondslag en geheven dividendbelasting in gelijke delen aan ieder van hen toegerekend.*

In het bovenstaande artikel wordt afhankelijk van de classificatie van het gezag over het kind de resultaten van andere rechtsregels te weten:

- “inkomensbestanddelen, rendementsgrondslag en geheven dividendbelasting” in gelijke delen toegewezen aan de voorwaarden:
- inkomensbestanddelen,
- rendementsgrondslag en
- geheven dividendbelasting.

Deze bestanddelen zijn nodig voor het berekenen van de verschuldigde inkomstenbelasting van ieder van de ouders.

7.2.4 Voorwaarde

Rechtsregels verwijzen naar de feiten die nodig zijn om een beslissing te kunnen nemen. Deze verwijzingen naar benodigde feiten worden ook wel voorwaarden genoemd. Een voorbeeld van de annotatie van voorwaarden is gemaakt op basis van de tekst uit de Memorie van toelichting 29 677 betreffende 3.2. De toetsingscriteria voor de VAR-aanvragen.

Memorie van toelichting 29 677

3.2. De toetsingscriteria voor de VAR-aanvragen

..... Voor de kwalificatie *winst uit onderneming* kijkt de Belastingdienst onder meer naar de *hoogte van de winst, de mate van zelfstandigheid, het ondernemersrisico van de aanvrager, het aantal opdrachtgevers, de aan de onderneming bestede tijd, uiterlijke kenmerken* en de *aansprakelijkheid*. Bij loon uit dienstbetrekking kijkt de Belastingdienst bijvoorbeeld naar de *mate van werkgeversgezag* en de *afhankelijkheid van de opdrachtgever* (zie ook het besluit Beleidsregels beoordeling dienstbetrekking van juli 2003). Van resultaat uit overige werkzaamheden is sprake als *de werkzaamheden niet in dienstbetrekking worden verricht en geen onderneming vormen*. Bij de aandeelhouder met een aanmerkelijk belang wordt gekeken of hij niet zelf in dienst is van de opdrachtgever en of zijn vennootschap de onderneming drijft.

.....

De toets van de Belastingdienst is zo opgezet dat belastingplichtige ook *zelf om een oordeel wordt gevraagd*. De belastingdienst neemt dit oordeel over als op basis van de bij de belastingdienst reeds aanwezige en de op het aanvraagformulier verstrekte informatie juist kan zijn. In de praktijk blijkt dat dit systeem goed werkt. Het levert een minimum aan

7.2.5 Resultaat van een beslissing

Op basis van de ingevulde voorwaarden kunnen door middel van rechtsregels beslissingen worden genomen. De beschrijving van het resultaat van een beslissing is ook benoemd in wet- en regelgeving. Een voorbeeld van de annotatie van de resultaten van beslissingen is gemaakt op basis van de tekst uit de Memorie van toelichting 29 677 betreffende 3.2. De toetsingscriteria voor de VAR-aanvragen.

Memorie van toelichting 29 677

3.2. De toetsingscriteria voor de VAR-aanvragen

..... Voor de kwalificatie *winst uit onderneming* kijkt de Belastingdienst onder meer naar de *hoogte van de winst, de mate van zelfstandigheid, het ondernemersrisico van de aanvrager, het aantal opdrachtgevers, de aan de onderneming bestede tijd, uiterlijke kenmerken* en de *aansprakelijkheid*. Bij *loon uit dienstbetrekking* kijkt de Belastingdienst bijvoorbeeld naar de *mate van werkgeversgezag* en de *afhankelijkheid van de opdrachtgever* (zie ook het besluit Beleidsregels beoordeling dienstbetrekking van juli 2003). Van *resultaat uit overige werkzaamheden* is sprake als *de werkzaamheden niet in dienstbetrekking worden verricht en geen onderneming vormen*. Bij de aandeelhouder met een aanmerkelijk belang wordt gekeken of hij niet zelf in dienst is van de opdrachtgever en of zijn vennootschap de onderneming drijft.

.....

De toets van de Belastingdienst is zo opgezet dat belastingplichtige ook zelf om een oordeel wordt gevraagd. De belastingdienst neemt dit oordeel over als op basis van de bij de belastingdienst reeds aanwezige en de op het aanvraagformulier verstrekte informatie juist kan zijn. In de praktijk blijkt dat dit systeem goed werkt. Het levert een minimum aan bezwaarschriften op en voor een zeer klein deel is nog aanvullend onderzoek nodig.

In bovenstaand voorbeeld zijn drie resultaten van de beslissing geannoteerd “winst uit onderneming”, “loon uit dienstbetrekking” en “resultaat uit overige werkzaamheden”.

7.3 Administratie

7.3.1 Gegevens

Wet- en regelgeving beschrijft welke gegevens moeten worden opgenomen in de registraties en welke gegevens burgers moeten aanleveren aan de overheid, voor welke doelen de gegevens gebruikt mogen worden en aan welke voorwaarden de gegevensverwerking moet voldoen. Ook gegevens moeten dus geannoteerd worden in de wet- en regelgeving. Om een voorbeeld te kunnen geven van die gegevens is hieronder een stuk van de Algemene wet inzake rijksbelastingen geannoteerd.

Hoofdstuk IVA. Basisregistratie inkomen

Artikel 21

In dit hoofdstuk en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. *basisregistratie: verzameling gegevens waarvan bij wet is bepaald dat deze authentieke gegevens bevat;*
- b. *authentiek gegeven: in een basisregistratie opgenomen gegeven dat bij wettelijk voorschrift als authentiek is aangemerkt;*
- c. **verzamelinkomen**: verzamelinkomen als bedoeld in artikel 2.18 van de Wet inkomstenbelasting 2001;
- d. **belastbaar loon**: belastbaar loon als bedoeld in artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, met uitzondering van loon dat als een eindheffingsbestanddeel in de zin van die wet is belast;
- e. **inkomensgegeven**:
 1. *indien over een kalenderjaar een aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde **verzamelinkomen**;*
 2. *indien over een kalenderjaar geen aanslag of navorderingsaanslag inkomstenbelasting is of wordt vastgesteld: het na afloop van dat kalenderjaar van betrokkene over dat kalenderjaar laatst bepaalde **belastbare loon**;*
- f. *afnemer: bestuursorgaan dat op grond van een wettelijk voorschrift bevoegd is tot gebruik van een inkomensgegeven;*
- a. *betrokkene: degene op wie het inkomensgegeven betrekking heeft;*

In het bovenstaande artikel zijn de volgende gegevens geannoteerd te weten 'verzamelinkomen', 'het belastbaar loon' en het 'inkomensgegeven'.

7.3.2 Bericht

De communicatie tussen overheid en burgers en bedrijven gebeurt door het uitwisselen van feiten. Deze feiten worden vaak meestal geregistreerd in de vorm van gegevens en uitgewisseld door middel van berichten. In de wet- en regelgeving is te zien dat rechtssubjecten met elkaar door middel van berichten communiceren. Een voorbeeld van het annoteren van berichten is hieronder gebeurd op basis van de Wet inkomstenbelasting 2001 Afdeling 3.15. Zekerheid omtrent de aard van de voordelen uit een arbeidsrelatie Artikel 3.156. Vragen van een beschikking.

Artikel 3.156. Vragen van een beschikking

1. De belastingplichtige die zekerheid wenst omtrent de vraag of de voordelen die hij in een kalenderjaar geniet of zal gaan genieten uit een arbeidsrelatie of uit arbeidsrelaties waarin sprake is van hetzelfde soort van werkzaamheden die onder overeenkomstige condities worden verricht, worden aangemerkt als winst uit een onderneming, als loon of als resultaat uit overige werkzaamheden, kan een **verzoek** indienen bij de inspecteur. De inspecteur beslist op het **verzoek** bij **voor bezwaar vatbare beschikking**.

In de bovenstaande tekst zijn drie annotaties te zien van een bericht. Twee annotaties van het bericht “verzoek” en een van het bericht “voor bezwaar vatbare beschikking”.

7.3.3 Bewijsmiddel

Bewijsmiddelen zijn bewijsstukken, documenten (in enige vorm) aan de hand waarvan feiten (en gegevens) kunnen worden vastgesteld of weerlegd. Een voorbeeld van een bewijsmiddel is te vinden in de Schepenvet artikel 63.

Artikel 63

2. De door eenen Nederlandschen consulairen ambtenaar of eenen, in het vorige lid bedoelden, ambtenaar in Aruba, Curaçao of Sint Maarten opgemaakte **processen-verbaal** gelden als wettig bewijsmiddel der door hen geconstateerde daarin omschreven strafbare feiten, mits zij bevestigd worden door zijnen daarin opgenomen schriftelijken eed (belofte).

In het bovenstaande artikel is het bewijsmiddel “processen-verbaal” geannoteerd.

7.3.4 Gegevensgroep

Omdat in de uitvoering van wet- en regelgeving zoveel administraties en gegevens worden gebruikt zijn er in de wet- en regelgeving ook aanwijzingen opgenomen ten aanzien van het groeperen van gegevens. Het betreft hier aanwijzingen ten aanzien van de naam van een groep van gegevens. Hieronder is een voorbeeld weergegeven van een gedefinieerde gegevensgroep uit de Wet Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens:

Bijlage I. De algemene gegevens

1. Gegevens over de burgerlijke staat

- a. **Naam:**
geslachtsnaam;
voornamen;
adellijke titel of predikaat.
 - b. **Geboorte:**
geboortedatum;
geboorteplaats;
geboorteland en zo nodig gebiedsdeel.
2. **Gegevens over curatele**

In de bovenstaande figuur zijn vijf annotaties te zien van gegevensgroepen:

De gegevensgroep “De algemene gegevens” bevat de gegevensgroepen “Gegevens over de burgerlijke staat”, “Gegevens over curatele”. De gegevensgroep “Gegevens over de burgerlijke staat” bestaat uit de gegevensgroepen “Naam”, “Geboorte”.

7.3.5 Register

De wetgever grijpt steeds dieper in op het functioneren van een overheidsorganisatie. Ook ten aanzien van de opzet en werking van administraties worden regels gesteld. Daartoe worden door de wetgever registers gedefinieerd. Een register is een plaats waar een verzameling van gegevens wordt beheerd. In de huidige wet- en regelgeving worden steeds meer bepalingen opgenomen ten aanzien van te voeren registers en de te registreren gegevens. Deze bepalingen hebben verregaande consequenties op het ontwerp van de gegevensverwerking en de inrichting van administraties. Een voorbeeld van een dergelijke bepaling ten aanzien van een register is te vinden in de handelsregisterwet 2007 Hoofdstuk 2. Het handelsregister § 2.2. Inhoud handelsregister artikel 9.

Artikel 9

In het **handelsregister** worden over een onderneming opgenomen:

- a. een door een kamer toegekend uniek nummer;
- b. de handelsnaam of de handelsnamen;
- c. de datum van aanvang, voortzetting of beëindiging;
- d. degene aan wie de onderneming toebehoort;
- e. de vestigingen.

In bovenstaand artikel is het register “handelsregister” geannoteerd.

7.3.6 Soort entiteit

Voor het opzetten van administraties is het verstandig deze administraties te organiseren rond begrippen die dingen aanduiden die bestaan. Die ‘dingen’ worden entiteiten genoemd. Administraties worden ingericht voor het registreren van gegevens over entiteiten. De wet- en regelgeving beschrijft ook welke soorten entiteiten moeten worden opgenomen in de administraties. Een voorbeeld daarvan is te zien in de handelsregisterwet 2007. Daarin staat beschreven welke soorten entiteiten in het handelsregister worden opgenomen.

§ 2.2. Inhoud handelsregister

Artikel 5

In het handelsregister worden de volgende ondernemingen ingeschreven:

- a. een onderneming die in Nederland is gevestigd en die toebehoort aan een naamloze vennootschap, een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, een vennootschap onder firma, een commanditaire vennootschap, een maatschap, een rederij, een coöperatie, een onderlinge waarborgmaatschappij, een vereniging, een stichting, een kerkgenootschap of een publiekrechtelijke rechtspersoon;
- b. een onderneming die in Nederland gevestigd is en die toebehoort aan een natuurlijke persoon;
- c. een onderneming die toebehoort aan een Europese naamloze vennootschap, een Europese coöperatieve vennootschap, een Europese commanditaire vennootschap of een Europees economisch samenwerkingsverband die volgens haar statuten haar zetel in Nederland heeft;
- d. een onderneming die toebehoort aan een buitenlandse rechtspersoon die een hoofd- of een nevenvestiging in Nederland heeft;
- e. een onderneming die in Nederland is gevestigd en die toebehoort aan een ander dan

In bovenstaande tekst zijn “onderneming”, “rechtspersoon” en “natuurlijke persoon” geannoteerd als een soort entiteit. Uit artikel 2.2 blijkt overigens alleen dat ondernemingen een soort entiteit is. Dat rechtspersoon ook een soort entiteit is blijkt uit artikel 6. Dat een natuurlijke persoon een soort entiteit is blijkt uit de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens.

Wanneer alle gegevens, uit een wettelijke context, over een natuurlijk persoon moeten worden geregistreerd in de administratie van natuurlijke personen, dan is die administratie een afspiegeling zijn van de rechtspositie van een natuurlijk persoon.

7.3.7 Entiteit

Naast soorten entiteiten zijn ook vaak entiteiten opgenomen in wet- en regelgeving. Die entiteiten moeten vaak worden opgenomen in een administratie. Ook de entiteiten moeten worden geannoteerd in de wet- en regelgeving. Om een voorbeeld te kunnen geven van het annoteren van entiteiten is hieronder een stuk van de Algemene wet inzake rijksbelastingen geannoteerd.

Artikel 47a

3. *Het eerste en het tweede lid zijn niet van toepassing indien het in die leden bedoelde niet in Nederland gevestigde lichaam of de in die leden bedoelde natuurlijke persoon is gevestigd onderscheidenlijk woont in Aruba, Curaçao, Sint Maarten of een staat waarmee in de relatie met Nederland een wederkerige regeling bestaat die voorziet in inlichtingenuitwisseling met betrekking tot de belasting voor de heffing waarvan de inspecteur de gegevens, inlichtingen of gegevensdragers nodig heeft.*

In de bovenstaande wettekst zijn drie entiteiten van de entiteit soort land geannoteerd, te weten “Aruba”, “Curaçao” en “Sint Maarten”

7.3.8 Constante waarde

In wet- en regelgeving zijn vaak bedragen of percentages opgenomen die jaarlijks worden gewijzigd. Om deze bedragen of percentages snel te kunnen aanpassen worden

deze bedragen en percentages geclassificeerd als constante waarden. Een voorbeeld van een constante waarde is te vinden in de Wet inkomstenbelasting 2001 Hoofdstuk 5. Heffingsgrondslag bij sparen en beleggen Afdeling 5.1. Belastbaar inkomen uit sparen en beleggen.

Artikel 3.79a. MKB-winstvrijstelling

De MKB-winstvrijstelling bedraagt 12% van het gezamenlijke bedrag van de winst die de belastingplichtige als ondernemer geniet uit een of meer ondernemingen (paragraaf 3.2.2) nadat dit bedrag is verminderd met de ondernemersaftrek (paragraaf 3.2.4).

In bovenstaande tekst is de constante waarde “12%” geannoteerd.

8 Bijlage definities

Onderstaande begrippen zijn gedefinieerd in het kader van wendbare wetsuitvoering. De begrippen vormen een samenhangende verzameling die gebruikt wordt in de volgende documenten:

- Visie wendbare wetsuitvoering
- Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering
- Gestructureerd Nederlands voor producten en diensten
- Gestructureerd Nederlands voor administraties

8.1 Algemene begrippen

Annotatie *is gedefinieerd als* het plaatsen van een verklarende aantekening bij een stuk tekst.

Specificaties *zijn gedefinieerd als* is een nauwkeurige en accurate beschrijving van de bepalingen, waaraan een in te richten product of dienst moet voldoen.

Een feit *is gedefinieerd als* een gebeurtenis, handeling, tijdsverloop of omstandigheid waarvan de werkelijkheid vaststaat, ofwel zintuiglijk kan worden waargenomen of instrumenteel gemeten. Een feit moet met objectieve waarnemingen vastgesteld en getoetst kunnen worden. Echter, de waarneming zelf is subjectief en afhankelijk van persoonsgebonden factoren, zoals perspectief, voorkeur, nauwkeurigheid, tijdigheid, compleetheid en omstandigheden.

Een gegeven *is gedefinieerd als* een geregistreerd feit of deel van een feit.

Een gegevensgroep *is gedefinieerd als* een verzameling van gegevens.

Een bericht *is gedefinieerd als* een gegevensgroep die bij communicatie tussen actoren mondeling, schriftelijk of via machines (zoals computers) worden uitgewisseld.

Een actor *is gedefinieerd als* iemand die een handeling verricht, bijvoorbeeld inspecteur, belastingplichtige, inhoudingsplichtige.

Een bewijsmiddel *is gedefinieerd als* bewijsstukken, documenten (in enige vorm) aan de hand waarvan feiten kunnen worden vastgesteld of weerlegd.

Een gebeurtenis *is gedefinieerd als* iets dat gebeurt of gebeurd is. bijvoorbeeld In te vullen, ingevuld, te ontvangen, ontvangst.

Een handeling *is gedefinieerd als* wat iets of iemand doet, bijvoorbeeld invullen, ondertekenen of toezenden.

Een tijdsverloop *is gedefinieerd als* duur, tijd, tijdsduur.

Een omstandigheid *is gedefinieerd als* een toestand bij een bepaalde gebeurtenis.

Een context *is gedefinieerd als* de totale omgeving waarin iets zijn betekenis krijgt. Hierbij kan zowel letterlijk "tekst" worden bedoeld als een situatie of betrokken personen. In de taalkunde de delen van een zin, paragraaf, hoofdstuk etc., volgend op of voorafgaand aan een bepaald woord of passage die het zijn exacte betekenis geeft.

Een concept *is gedefinieerd als* een de mentale voorstelling van een of meer ideeën die worden samengevat in een hogere klasse van gelijkaardige of verwante verschijnselen of abstracte relaties.

Een term *is gedefinieerd als* een woord of woorden die in een specifieke context wordt gebruikt voor het aanwijzen van een concept.

Een bewering *is gedefinieerd als* een claim over een feitelijke stand van zaken of een waardeoordeel, die waar of onwaar kan zijn.

Een propositie *is gedefinieerd als een bewering* die waar of onwaar is dan wel een bewering waarvan de waarheidswaarde onbekend is.

Een gecontroleerde natuurlijke taal *is gedefinieerd als een* deelverzameling van een natuurlijke taal met een beperkte grammatica en woordenschat om ambiguïteit te verminderen of te elimineren.

8.2 Juridische begrippen

Een recht *is gedefinieerd als* wat een iets of iemand mag en wat iets of iemand toekomt, bijvoorbeeld 'recht hebben op huursubsidie', 'mensenrechten'.

Een plicht *is gedefinieerd als* wat iets of iemand móét doen, bijvoorbeeld aangifteplicht.

Het objectief recht *is gedefinieerd als* het geheel van rechtsregels en normen, zoals die voortvloeien uit wetgeving, rechtspraak en gewoonten.

Het subjectief recht *is gedefinieerd als* een in het rechtssysteem erkende bevoegdheid om naar eigen goeddunken bepaalde handelingen uit te voeren. Een subjectief recht is dus het concrete recht van een persoon, dat voortvloeit uit het objectief recht.

Een rechtssubject *is gedefinieerd als* een drager van subjectieve rechten en plichten.

Een rechtsnorm *is gedefinieerd als* een bepaling met bindende werking.

Een rechtsregel *is gedefinieerd als* een rechtsnorm met algemene werking. De grondstructuur voor een rechtsregel is 'indien'.... rechtsfeit 'dan' ...rechtsgevolg.

Een rechtsfeit (Wikipedia - Rechtsfeit) *is gedefinieerd als* een feit waaraan het objectieve recht een rechtsgevolg koppelt, zoals het ontstaan van een subjectief recht. Het begrip rechtsfeit is geen wettelijk begrip, doch een begrip uit de rechtswetenschap, ook wel de doctrine genoemd.

Een rechtsgevolg (Wikipedia - Rechtsgevolg) *is gedefinieerd als* de aanduiding voor het gevolg dat het objectieve recht verbindt aan een rechtsfeit of combinaties van

rechtsfeiten. Het rechtsgevolg omvat de wijziging(en) in de rechtspositie(s) of de rechtsbetrekking(en) die optreden als gevolg van dat rechtsfeit.

Een rechtsgebeurtenis *is gedefinieerd als* een soort gebeurtenis waaraan het objectieve recht een rechtsgevolg koppelt.

Een rechtshandeling *is gedefinieerd als* een soort handeling met beoogd rechtsgevolg.

Een feitelijke handeling *is gedefinieerd als* een soort handeling met niet-beoogd rechtsgevolg.

Een rechtsomstandigheid *is gedefinieerd als* de omstandigheid waarin een rechtspersoon of natuurlijk persoon m.b.t. zijn rechten en plichten verkeert.

Een rechtspositie *is gedefinieerd als* de omstandigheid waarin een natuurlijk persoon m.b.t. zijn rechten en plichten verkeert.

Een tijdsverloop met rechtsgevolg *is gedefinieerd als* een soort tijdverloop waaraan het objectieve recht een rechtsgevolg koppelt.

Een rechtsrelatie *is gedefinieerd als* de relaties die ontstaat tussen twee personen tijdens als gevolg van een rechtshandeling.

Een voorwaarde *is gedefinieerd als* een feit dat noodzakelijk is of gemaakt wordt wil iets anders plaats of geldigheid hebben. Een voorwaarde heeft als synoniem toepassingsvoorwaarde of normconditie.

Een modaliteit *is gedefinieerd als* een wijze of manier.

Een fictie *is gedefinieerd als* een verondersteld maar onbewezen feit.

Een gebod *is gedefinieerd als* een regel die door een hoge autoriteit is bevolen.

Een verbod *is gedefinieerd als* een gebod die een bepaalde handeling strafbaar maakt.

Een verplichting *is gedefinieerd als* iets wat je moet doen.

Een vrijstelling *is gedefinieerd als* een keer dat of geval waarin iets wat verplicht is, niet hoeft of geldt.

Een toestemming *is gedefinieerd als* goedkeuring van een verzoek of wens.

Een bevoegdheid *is gedefinieerd als* een kwaliteit of recht tot uitoefening van bepaalde handelingen en/of rechtshandelingen.

8.3 Begrippen voor het ontwerpen van een overheidsorganisatie

Een product *is gedefinieerd als* alles wat kan worden aangeboden op de markt om aan een vraag te voldoen. Een product kan daarbij een tastbaar goed zijn, zoals een artikel in een winkel, maar ook een dienst.

Wetsanalyse voor wendbare wetsuitvoering

Een dienst *is gedefinieerd als* een afgebakende prestatie van een persoon of organisatie (de dienstverlener), die voorziet in een behoefte van haar omgeving (de afnemers).

Een doelstelling *is gedefinieerd als* een gewenste situatie waar naar toe gewerkt wordt.

Een kader *is gedefinieerd als* een structuur die nog moet worden ingevuld, maar waarvan de begrenzing van het geheel, en het onderlinge verband van onderdelen, reeds is vastgesteld.

Een levensgebeurtenis *is gedefinieerd als* een gebeurtenis in het leven van een mens.

Een activiteit *is gedefinieerd als* een handeling die door een persoon uitgevoerd kan worden.

Een proces *is gedefinieerd als* een set van samenhangende activiteiten met als doel het leveren van een product en/of dienst om input (bv. planningen, veiligheidsrapporten, adviezen) om te zetten in output (bv. inspecties, onderzoeksrapporten, handavingsmaatregelen). Een proces wordt gestart door een duidelijke trigger en eindigt met een duidelijk resultaat.

Een trigger *is gedefinieerd als* een gebeurtenis die de aanzet tot een activiteit vormt.

Een rol *is gedefinieerd als* een samenhangend pakket aan activiteiten dat door een of meer personen vervuld kan worden.

Een regel *is gedefinieerd als* een richtlijn over gedrag, acties, uitvoering en procedures in een activiteit.

Een wettelijk voorschrift *is gedefinieerd als* regelgeving die op een wet is gebaseerd. (Online encyclopedie)

Een beleidsregel *is gedefinieerd als* een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan. (Algemene wet bestuursrecht, 2012)

Het uitvoeringsbeleid *is gedefinieerd als* het geheel aan regels over te realiseren doelstellingen, tezamen met de in de tijd uitgezette acties en de daarvoor benodigde middelen om deze doelstellingen te bereiken.

Een besluit *is gedefinieerd als* een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publieksrechtelijke rechtshandeling. (Algemene wet bestuursrecht, 2012)

Een beschikking *is gedefinieerd als* een besluit dat niet van algemene strekking is, met inbegrip van de afwijzing van een aanvraag daarvan. (Algemene wet bestuursrecht, 2012)

8.4 Begrippen voor het ontwerpen van de gegevens

Een gegevenstype *is gedefinieerd als* een patroon waarmee feiten worden geregistreerd in een administratie. Een gegeven bestaat uit een werkwoord en voor alle variabelen een waarde ingevuld. Voorbeeld van een gegevenstype: Het stadion van eredivisieclub <Eredivisieclub> staat in de gemeente <Gemeente>.

Een afleidingsregel *is gedefinieerd als* een regel voor het afleiden van feiten van eerder verklaarde of bewezen feiten.

Een administratie *is gedefinieerd als* de plaats waar gegevens zorgvuldig worden geregistreerd zodat ze later terug te vinden of te controleren zijn.

Een administratieve gebeurtenis *is gedefinieerd als* een gebeurtenis die leidt tot het aanleggen, wijzigen of verwijderen van gegevens in een administratie.

Een variabele *is gedefinieerd als* een grootheid met een waarde die veranderlijk is.

Een constante *is gedefinieerd als* een grootheid die binnen een bepaalde periode niet varieert.

Een entiteit *is gedefinieerd als* iets wat een bestaan heeft. De term beklemtoont van datgene de hoedanigheid dat het er is. In het Latijn is een ens een "zijnde" en is de entitas het "het er zijn van een zijnde". Voor het registreren van gegevens over entiteiten worden administraties ingericht. Voorbeelden van soorten entiteiten zijn: natuurlijk persoon, onderneming, rechtspersoon.

Een domein *is gedefinieerd als* een lijst met mogelijke waarden, zoals natuurlijk getal, reëel getal, boolean, geheel getal, datum of een reeks van karakters. In een specificatie wordt met iedere variabele en met iedere expressie, een domein geassocieerd. Een domein bepaalt welke waarden de variabele of de expressie kan aannemen. Daarmee bepaalt het domein de wijze van verwerken en opslag. Daarnaast bepaalt het domein de bewerkingen op de variabele of de expressie die kunnen worden uitgevoerd.

Een dimensie *is gedefinieerd als* het verband tussen vergelijkbare variabelen in verschillende gegevenstypen.

Een expressie *is gedefinieerd als* een combinatie van waarden, variabelen, operatoren en functies die geïnterpreteerd (geëvalueerd) worden volgens bepaalde regels (zoals de operator prioriteit) en vervolgens uitgerekend om een bepaalde waarde op te leveren. Men zegt dat de expressie evalueert naar die waarde.

8.5 Definities van soorten gegevens

Een stamgegeven *is gedefinieerd als* een soort gegeven die een interne of externe entiteit representeert en die de basis vormt voor processen. Ondanks dat stamgegevens vaak externe entiteiten representeren, zijn ze altijd specifiek voor een organisatie. Een organisatie of een persoon bestaat onafhankelijk van een organisatie, maar als stamgegevens zou een persoon binnen de organisatie kunnen bestaan als belastingplichtige én als medewerker. Vanuit een tijdsperspectief, zijn stamgegevens stabiel. De levenscyclus is organisch omdat elk stamgegeven gebeurtenissen bevat, bijvoorbeeld creatie en mutatie in overeenstemming met de ontwikkeling van de

levenscyclus van de entiteit die het vertegenwoordigt. (bijvoorbeeld: een medewerker stamgegeven wordt gemaakt en aangepast aan de status van de medewerker (instroom > doorstroom > uitstroom))

Voorbeelden van stamgegevens zijn: belastingplichtige, fiscale eenheid OB, leverancier, medewerker, artikel, product, klant, onroerende zaak etc.

Een transactiegegeven is gedefinieerd als een soort gegeven dat altijd gemaakt wordt in relatie tot de uitvoering van een specifieke activiteit die wordt gerepresenteerd. De geldigheidsduur van dit gegeven is beperkt tot de cyclustijd van de specifieke activiteit, ook al kan er voor het resulterende document een lange bewaartermijn gelden. De reikwijdte van de transactiegegevens is altijd beperkt tot één bedrijfsonderdeel. Als gevolg van de uitvoeringsfocus van deze gegevens zijn de volumes van deze gegevens over het algemeen het hoogst. Immers de transactiegegevens beschrijven alles wat er gebeurt met de entiteiten beschreven met door stamgegevens.

Voorbeelden van transactiegegevens zijn: gegevens betreffende een aanvraag, verzoek, aangifte, betaling, bestelling, beschikking, of factuurontvangst.

Een metagegeven is gedefinieerd als een gegevens over gegevens, definities en omschrijvingen van objecten, entiteiten en gegevenselementen. Met metagegevens worden gegevens over kenmerken van gegevens aangeduid, bijvoorbeeld:

- Het doel en betekenis van de gegevens;
- Waarom de gegevens zijn ontstaan;
- Samenstelling, opbouw, omvang, actualiteit, betrouwbaarheid;
- Wie de gegevens heeft aangeleverd;
- Wie de gegevens heeft gemaakt;
- Wie gebruikt de gegevens;
- Wie is de beheerder van de gegevens;
- De standaarden gehanteerd bij het opstellen van de gegevens (b.v. Unicode);
- Waarmee zijn de gegevens gemaakt (b.v. type fotocamera.).

De metagegevens van een bestand kunnen bijvoorbeeld bestaan uit de titel, het onderwerp, de auteur en de grootte van het bestand.

Referentiegegevens zijn gedefinieerd als soort gegevens in de vorm van gestructureerde lijsten met waarden die worden gebruikt door andere (stam) gegevens. Ze hebben als doel gegevens te structureren en te organiseren zodat deze gegevens gebruikt kunnen worden in transacties. Ze worden vaak bepaald door externe standaardisatie instellingen of agentschappen om uitwisseling van gegevens tussen organisaties te vergemakkelijken. Dit is echter niet een beperkende voorwaarde, want vooral in grotere ondernemingen is het noodzakelijk om gedeelde interne referentiegegevens (bijvoorbeeld organisatorische eenheden, waardering klassen, product hiërarchieën enz.) te definiëren. Referentiegegevens zijn statisch van aard. De standaardisatie van de waarden is cruciaal in de harmonisatie en consolidatie van gegevens. Zowel de onderhoudsinspanning als de distributie van referentiegegevens naar alle relevante systemen een eerste vereiste om de interoperabiliteit tussen de systemen en processen te creëren.

Voorbeelden: ISO landcodes, douanetarief nummers, DUNS nummers.

Relatie met metagegevens: Daar waar metagegevens de standaard bepalen (bijv.: wat is de correspondentietaal en de manier waarop deze is vastgelegd) bevatten de referentiegegevens de lijst met de mogelijke waarden met de respectievelijke naam / waarde-paren (nl> Engels, de> Duits, etc.)

Relatie met stam- en transactiegegevens: Referentiegegevens zorgen ervoor dat stamgegevens en transactiegegevens aan elkaar kunnen worden gerelateerd en processen kunnen worden geautomatiseerd. Bv: de definitie van de correspondentietaal moet worden toegewezen aan de taal van product- en dienstbeschrijvingen en voor de taal van formulieren die gebruikt worden voor aangiften of aanvragen.

9 Bijlage Bibliografie

- Aanwijzingen voor de regelgeving. (2011, December).
- Algemene wet bestuursrecht*. (2012, 11 07). Opgehaald van wetten.nl: www.wetten.nl
- Allen, L., & Saxon, C. S. (sd). Better Language, Better Thought, Better Communication. The A-Hohfeld Language for Legal Analysis.
- Boer A., E. v. (n.d.). A Problem Solving Model for Regulatory.
- Chat, P. D. (sd). *Kennis Gebaseerd Werken*.
- Corbin, A. (1919). Legal Analysis and Terminology.
- Deschamps, K. (2011). De formulering van rechtstnormen in wetteksten. *Regelmaat*.
- Dietz, J. L. (n.d.). DEMO, towards a discipline of Organisation Engineering.
- Dulfer D, S. P. (sd). *Businesscase regelgebaseerd werken 1.02*.
- Engers van. (sd). *POWER An integrated method for legislation and regulations from their design tot their use in e-government services and law enforcement*.
- Engers van, K. H. (sd). *Power to the E-Government*.
- Fiorito, L. (2010). John R. Commons, Wesley N. Hohfeld and the origins of transactional economics. *Duke University Press*.
- Hofeld, W. N. (1913). *Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning*. Yale.
- J.Th., D. (2007). Een inleiding in de rechtswetenschap.
- Jeroen van Grondelle, G. R. (2013). Towards Webscale Business Processes. Be Informed.
- Joost Breuker, R. H. (n.d.). Deliverable 1.4 OWL Ontology of Basic Legal Concepts (LKIF-Core).
- Kloosterhuis, H. (2001). Van overeenkomstige toepassing. De pragma-dialectische reconstructie van analogieargumentatie.
- Koehler, J. (n.d.). he Process-Rule Continuum —How can the BPMN and SBVR Standards interplay?
- Krishna Sapkota, A. A.-A. (sd). *A Framework for Semantic Annotation of Regulatory Text*.
- Lindahl, L. (sd). Hohfeld relations and spielraum for action,.
- Nijssen, G., & Le Cat, A. (2009). Kennis Gebaseerd Werken.
- Online encyclopedie*. (sd). Opgehaald van encyclo.nl: www.encyclo.nl
- Peters, A. W. (sd). *On Rule Extraction from Regulations*.
- Prof.mr.drs.J.Th.Degenkamp. (2007). *Een inleiding in de rechtswetenschap*. Kluwer.
- Ross R., S. S. (sd). RuleSpeak Zinsstructuren v2-NL5.
- Sanden van de W., S. B. (sd). *Informatiearchitectuur, de infrastructurele benadering*.
- Sartor, G. (sd). Fundamental Legal Concept: A Formal an Teleological Characterisation.
- Snoeck Monique, D. G.-M. (1999). *Object-oriented Enterprise Modelling with MERODE*. Leuvense Universitaire pers.
- Wikipedia - Rechtsfeit*. (sd). Opgehaald van Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtsfeit>
- Wikipedia - Rechtsgevolg*. (sd). Opgehaald van Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtsgevolg>
- Wikipedia - Rechtsregel*. (sd). Opgehaald van Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtsregel>